

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Qvarta Controversiae Pars. Quem Iustitiæ modum habuerit Christi
satisfactio: An scilicet fuerit secundùm omnem rigorem iustitiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

ab expositoibus relatas. Secunda vero, quo ad singulas eis partes probatur. Et primo Christi satisfactionem non suisse a virtute penitentiae elicita, aut imperata: quoniam, ut ait S. D. *infra q. 84. a. 7. ad 4.* in Christo nulla potuit esse virtus penitentiae, sicut nec nullum in eo potuit esse peccatum proprium, quod solum est materia penitentiae. Secundum probatur idem de virtute religionis; quia virtus religionis non habet Deum pro obiecto, quatenus est offensus ab homine, neque ut ab eodem est ei debita & offerenda satisfactione, sed quatenus primum principium est creationis & gubernationis rerum, cui summa debetur reverentia & honor ac seruitus ob eius maximam excellentiam, qua cetera omnia transcendit in infinitum, ut ait S. D. *in 2. 2. q. 81. a. 3 & 4.* Eodem etiam medio probatur, Christi satisfactionem non suisse elicita aut proximè imperatam echaritatem charitatis, obiectum est Deus, quatenus in se ipso bonus est, non vero quatenus est offensus ab homine, & prout eius est satisfactione placandus. Quod autem a pluribus virtutibus non sit elicita, probatur: quia plurimum virtutum actus nequeunt in unum finem alicui virtuti proprium ordinari, nisi per eius virtutis directionem & imperium, quae propriè ac per se primò respicit illum finem: at virtus, cuius proprius finis est illatam iniuriam satisfactionis aequalitate recompensare, iustitia est cōmutativa; igitur actus omnes humilitatis, temperantiae, patientiae, religionis, &c. ex quibus veluti partibus vna resultauit integra Christi satisfactione, ex imperio commutativa iustitia dependebant, & in hunc finem ab ea dirigebantur.

S. Thom. Prima propositio patet ex Doctrina D. Th. *in 2. 2. q. 3. a. 1. & q. 58. a. 5. & q. 81. a. 1. ad 1.* Secunda evidens est, & patet ex dissimilitudine iustitiae superius explicata.

S. Thom. **VLTIMA** demum conditio infertur evidenter ex quarta; atque ideo eadem probatione, qua Christi satisfactioni quartam inesse probauimus, est contenta. **Scindum** tamen est, quod licet in Christo fuerit vera cōmutativa iustitia proprie, & formaliter dicta, non erat tamen eiusdem specificæ rationis cum nostra, sed longè sublimior: quod probatur **primo**: quia unitas & diuersitas habitum ex actibus & actuum ex obiectis est accipienda; at obiectum iustitiae Christi commutativa longè altioris ordinis est, quam obiectum iustitiae nostræ; ergo. **Maior** probatur: qui obiectum nostræ iustitiae cōmutativa est actio humana constituens aequalitatem inter hominem & hominem, ut habetur ex Arist. *in 5. Ethic. c. 2.* at obiectum iustitiae Christi commutativa est operatio. Theandrica, id est Dei virilis, ut constituens aequalitatem inter Deum offensum & humanum genus offendens; sic enim ut Dei virilis, per se & intrinsecè valorem habet infinitum, qua culpe in Deum cōmissæ infinitatè adæquat, quod nullius puri hominis actioni potest conuenire, ut latè supra probauimus. **Secundum** probatur idem dictum: quoniam ubi sunt diuersarum rationum excellentiae eorum personarum, quibus aliquod ius est debitum, diuersa sunt per se differentia debiti, ut debitum est: ac proinde virtutes, quæ diuersas has debiti differentias respiciunt, necesse est specie distingui. Cum itaque iustitia Christi respiciat debitum Deo, cuius excellentia supereminet omni creaturæ; iustitia vero hominis respiciat debitum homini, sequitur Christi iustitiam commutativam ab hominis iustitia commutativam specie distingui: Antecedens est D. Tho. *in 2. 2. q. 101. a. 1.* Vbi pro-

bat, pietatem ab alijs iustitiae partibus specie distingui: quoniam (inquit S. Th.) *Homo efficitur diversimode alijs debitor secundum eorum diversam excellentiam, & diuersa beneficia ab eis suscepta; in retroque autem Deus summum obtinet locum, qui & excellentissimus est, & est nobis essendi, & gubernandi primum principium: secundarij vero nostri esse, & gubernationis principia sunt parentes & Patria, a quibus, & in qua nati, & nutriti sumus; & ideo post Deum est homo maximè debitor parentibus & Patria.* Vnde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundario gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus & Patriæ, &c. & in art. 3. eiusdem quest. ad secundum ait: quia Deus excellentior modo est principium essendi & gubernationis, quam Pater vel Patria: ideo virtutem religionis, quæ cultum exhibet Deo, esse diuersum à pietate, quæ cultum exhibet parentibus & Patriæ. Et in q. 102. a. 1. ex eodem principio distinguit obseruantia à religione, & pietate, & q. 104. a. 2. ad 4. docet eodem modo distingendas esse diuersas species reverentia: qua etiam ratione Cajetanus ibi distinguunt obseruantiam respectu Dei, & respectu hominis. **Postrem** probatur illud dictum; quia iustitia Christi commutativa ad ordinem pertinet hypostaticum, & soli potest hypostasi diuina in assumpta natura conuenire: nostra vero iustitia commutativa ad ordinem pertinet naturæ, vel gratiæ; igitur plusquam specie differunt, & in vna tantum analogia ratione formalis conueniunt.

QVARTA CONTROVERSIAE PARS.

Quem iustitia modum habuerit Christi satisfactione: An scilicet fuerit secundum omnem rigorem iustitia.

M Edina super hoc articulo, & Bannes prima sententia, *in p. q. 21.* quibus consentit Albertinus in al. *flavus* conlegato Corollario 17. pag. 323. Questiōnem hanc *traversia.* existimant à præcedente non distingui dicentes, eam omnem satisfactionem, quæ est ex iustitia, esse etiam de toto rigore iustitiae.

Sed duas has questiōnes esse specie distinctas docent alij serè omnes S. D. expositores & Theologoi. Ad cuius evidentiam scito, satisfactionem duplū dupliciter dici posse rigorosam: *Vno modo* antecedenter & concomitante, quæ scilicet nullam adrofia satisfacit; *alio modo* concomitante tantum, quia scilicet secundum se est aequalis offensæ: adeo ut ille, cui debetur, non possit de iustitia maiorem exigere, quamvis non teneatur eam acceptare, nisi ex antecedenti gratuita voluntate decreuisset eam acceptare, sicut evenit in alijs contractibus. Nam si quis seruū bello iusto captū iusto pretio, puta cētū aureorū vendiderit, dicitur illū vendidisse secundum iustitiam rigorosam concomitante, non autem antecedenter, quia nulla lege, iustitiae tenebatur illum vendere, supposita tamen libera voluntatis determinatione aut pacto vendendi, non potest maius ab emptore pretium exigere. Sed præterea distinguit recentiores satisfactionem priori modo rigorosam in duas, quarum altera ex omnes habeat conditions, quæ tam ex parte satisfacientis, quam ex parte ipsius satisfactionis sunt necessariae, ut adæquet, aut etiam excedat offensam, ita ut si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iuste posset exigere. Tres vero præcipue solent numerari cōditiones rigorosæ satisfactionis hoc modo.

modo sumptæ: *prima* est, vt non sit ex gratia & liberalitate creditoris: *secunda*, vt sit ex proprijs non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio: *tertia*, vt non sit ex per se debitis alio titulo creditori: & secundum hunc sensum, certum est quæstionem hanc à præcedenti non esse differentem, vt etiam dicenda declarabunt. *Altera* est, quæ præter conditions iam dictas hanc etiam habet, vt satisfactio illi, cui debebatur, oblata illum ad eam acceptandam obliget; quia scilicet condignam ei pro offensa satisfactionem oblatam acceptare tenebat. *Quam* conditionem negant prioris sententia defensores ad perfectam & rigorosam satisfactionem esse necessariam: cuius oppositum alij plures tuerunt, vt probabilius. Nobis via quædam ac modus dicendi medius inferius explicandus magis arridet.

Ad satisfactionem cōmitantem non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, ut satisfactio non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, ut iacet, huic modo rigorosæ satisfactionis non esse necessariam probatur *primo*: quia quæ gratis a Deo donantur, non minus transeunt in dominium satisfacientis, quam si non essent illi a Deo donata, sed aliud habita. At, si aliunde ea satisfactor habuisset, sufficientem haberent valorem ad iniuriam condigne compensandam; ergo eandem habent dignitatem, licet habeantur ex antecedenti & gratuita Dei donatione; quoniam ex Dei donatione nihil de eorum valore minuitur. *Et confirmatur* ac explicatur exemplo. Nam, si decem aureos mercator Petro donauerit, poterit Petrus ab illo pallium emere iusto pretio; ergo etiam si eidem mercatori pro iniuria sit a Petro satisfactio in pecunia facienda, poterit ei iuste & condigne satisfacere per pecuniam gratis ab eo receptam: probatur *illatio*; quia non minus requiritur dominum pretij quo pallium emitur, quam dominium pecuniae qua satisfit offensæ: At dominium pretij seu pecuniae gratis & absque respectu ad cōtractum emptionis a mercatore donata sufficit ad contractum emptionis pallij ineundum cum eodem mercatore secundum rigorosam iustitiam æqualitatem; ergo idem dominium sufficiet vt illius oblatione pecuniae iustæ & rigorosæ compensetur offensæ. *Secundum* probatur primam illam conditionem, sic absolute sumptam, non esse necessariam. Quia quicunque Deo debet aliquid ex voto, aut ex alio præcepto religionis, non potest illud Deo reddere, nisi ex ijs, quæ gratis a Deo recepit, & tamen in hac satisfactione perfecta reperitur æqualitas; ergo, quod homo pro offensa Deo satisfaciat, ex gratia charitate & alijs gratis ab eo receptis, nihil proſus de satisfactionis equalitate diminuit, probatur consequentia: quoniam vtrobiq; seruari debet æqualitas rei ad rem, licet obligatio ex diversis radicibus seu titulis oriatur, scilicet voto præcepto vel offensæ. Antecedens vero probatur, quia Iacob, Gen. 28. votum vovit dicens: *Si fuerit Dominus mecum, &c. cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.* Certum est autem Iacob votum ad æqualitatem fuisse seruaturum, & actus seruasse decimas offerendo ex his, quæ gratis fuerat accepturus, & actu postea recepit a Deo. Et Populus Israel ex diuino præcepto ad religionem pertinente tenebatur Deo decimas & pri-

Naz. in. D. Thom. 3. partem

mitias offerre, quod tamen ad æqualitatem servabat ex acceptis a Deo gratis hæc offerendo. vnde Deut. 26. offerenti primitias hæc verborum forma præscribitur. *Profiteor* hodie coram Domino, &c. & idcirco nunc offero primitias frugum terre, quam Dominus dedit mihi. *Tertio* probatur idem: quia perfectio & æqualitas ac ratio iustitiae & rigorosæ satisfactionis pro peccato veniali, & pro poena temporali ex peccato relicta non tollitur aut minuitur ex hoc, quod est ex acceptis a Deo gratis; ergo neque ex hoc tollitur aut minuitur ratio rigorosæ satisfactionis pro peccato mortali. Antecedens probatur quia satisfactio pro veniali, & pro poena temporali non fit ad æqualitatem, nisi mediante gratia gratis accepta. Consequentia vero probatur: quoniam ideo gratis accepisse principium satisfactionis non tollit ab eo condignitatem & æqualitatem iustitiae, quia gratia & iustitia attenduntur hic secundum diuersa. Gratia namque gratis a Deo recipitur, premium vero de iustitia datur pro merito ex gratia procedente, & remissio venialis & poenæ temporalis datur secundum æqualitatem iustitiae pro satisfactione ex gratia procedente. At vero etiam si poenitentia, quia satisfacimus pro culpa mortali detur gratis; tamen gratia & iustitia satisfactionis sunt respectu diuersorum: quia gratia est, quod gratis nobis a Deo conferatur gratia & satisfactio; iustitia vero, quod pro satisfactione remittitur offensæ, &c. *Quarto* probatur, quia per Indulgentias satisfacimus ad æqualitatem pro penitentia Purgatorij, & tamen in eis gratis applicatur nobis satisfactio Christi & Sanctorum, per quam poenæ nobis debitas compensamus ad æqualitatem. *Quinto* probatur idem; quia nos vt membra Christi Deo satisfacimus de rigore iustitiae pro peccato, quatenus est offensæ Dei, & tamen hæc satisfactio est ex magna gratia, quia scilicet gratis, vt viua membra Christo capiti ad unius corporis integratatem copulamur, &c. *Sexto* probatur, quoniam ad æqualitatem satisfactionis pro iniuria, satis est vt actus, qui in satisfactionem exhibetur offensæ, liberè eliciatur & offeratur ab eo in honorem offensi,

D licet etiam offensus illius actus dominium habeat. Differunt enim restitutio & satisfactio, quia illa versatur in rebus acceptis, in quibus debitor intedit laesam æqualitatem refarcire, & ideo fieri non potest ad æqualitatem per res, quæ sunt illius cui fit restitutio; sic enim facta restitutio nihil recipit eius, quod ante restitucionem illi debebatur; ac proinde remanet inæqualitas: hæc vero, scilicet satisfactio, in exhibitione versatur honoris, quæ per actionem liberam fieri potest, quamvis illa sit sub dominio Dei. Quemadmodum enim per peccatum, quatenus eius actus sub domino est voluntatis humanae, Deus offenditur, licet sit etiam sub dominio Dei, prout entitas quædam est a Deo creata, ita è contra Christi satisfactio, quamvis esset sub dominio Dei, quatenus tamen liberè offerebatur a Christo, cedebat in gloriam Dei, & ideo perfectam habebat iustitiae æqualitatem, & hæc est doctrina D. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 2. & ad Anibaldum ibidem art. 1. ad 2. *Vltimo* probatur à simili in merito, ad quod non requiritur, vt actus, quos offerimus Deo sub eius dominio non contineantur, sed satis est vt titulo veræ ac proprie libertatis nostri sint, licet sit etiam Deus eorum Dominus.

Secunda conditio erat, vt satisfactio fiat ex bonis proprijs ipius satisfacientis, non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio, aut quæ ex illo valorem habent & dignitatem: Hanc vero

E conditio

conditionem (ut iacet) ad iustitiam concomitantem tanum rigorosam non esse necessariam. *Probatur primus*: Quia satisfactio Christi fuit perfectissime rigorosa, & tamen fuit ex bonis, quae erant sub dominio Dei. *Secundus*, quia satisfactio non ad hoc ordinatur, ut offenditum constituit in dominio vel possessione illius actionis aut entitatis, quae est satisfactio, sed eius finis est ablatum honorem offenditum restituere, & hoc optimè fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam; ergo. Maior probatur. Nam, qui pro conuicio in alterum dicto per verba satisfactit, non ad hoc verba profert, aut proferre debet, ut, cum ei satisfacit, in dominio vel possessione constituit suam locutionis, quae retractat conuictum, vel alicuius entitatis, quae fuerit per conuictum a Deo sublata, sed per retractationem subiectiōnem & venia petitionem plenē, & ad aequalitatem iustitiae satisfacit, cum tamen actiones istae non transeant in offensi dominium, sed manent sub dominio satisfacientis: Quoniam, ut ait Philosophus *honor est in honorante*, & sicut Deum per peccatum in honorum, cuius tamen peccati entitas non subtrahitur a dominio Dei: ita est contra fieri potest satisfactio per actiones sub offensi dominio comprehensas. Minor vero probatur, quoniam honor Deo redditur per satisfactionem, puta penitentiam, non prout est a Deo, tanquam prima causa, sed ut est ab homine, tanquam a causa proxima. At per hoc, quod Deo redditur honor per actum penitentiae liberum, satisfit illi pro offensa; ergo satisfactio, quae in iniurie compensatione & honoris restitutione consistit, optimè fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam. Maior huius argumenti probatur, quia, licet Deus omnem illius actionis entitatem & rationem efficiat, ut prima causa, non tamen ea actione Deus honorat aut satisfacit; quoniam actio illa rationem habet honorandi & satisfaciendi, prout exit a proxima causa, sicut etiam Deus, quoniam ut prima causa producat omnem entitatem & rationem meriti, comedionis & ambulationis, non tamen meretur, comedat aut ambulat; quia rationes seu denominations istae formales actui coenunt tantum, ut est causa proxima; homo enim per hoc Deo satisfacit, quod illi per actum penitentiae se subiicit in compensationem offensa secundum aequalitatem iustitiae; igitur actus penitentiae satisfactorius est pro peccato et tantum ratione, qua libere producitur a satisfaciente, non autem qua ratione sub Dei dominio comprehenditur, sicut etiam per actionem supernaturalem, cuius supremum dominium habet Deus satisfit illi pro culpa veniali & pro pena temporali, &c.

Igitur absolute loquendo dicendum est duas praedictas conditions non esse necessarias ad eum rigorosam iustitiae modum, de quo nunc loquimur, si tamen utraque limitetur, erit utraque huic satisfactionis modo necessaria; Et prima quidem dicens satisfactionem non debere esse ex gratia & liberalitate creditoris, ita debet intelligi, ut scilicet satisfactio de se minimè sufficiens, sed inaequalis offensa non acceptetur ab offendo, tanquam sufficiens, tunc enim non erit condigna secundum se; sed ita accipienda est prima condition, ut satisfactio non fiat per id, quod gratis acceptum est, ut fiat illa satisfactio, quoniam fiat per id, quod satisfaciens operatur in virtute beneficij gratis accepti, vel etiam per id, quod gratis acceptum est sine ordine ad satisfactionem. *Secunda vero conditio*, ut huic modo iustitiae

A sit necessaria, debet intelligi absque præcisione, siue exclusione alieni, dominij etiam illius, cui debet fieri satisfactio, ita, ut sensus sit: satisfactio debet esse ex propriis id est ex ijs, quae sunt sub dominio satisfacientis, licet eadem bona sub eius dominio continetur, cui debita est satisfactio: sic eam explicant Capreolus *locus 3a not. 2*, & Asturicensis, *pagina 366*. & ratione probatur eius prima pars; quia, si non fieret satisfactio ex bonis satisfacientis, sed alterius, nulla offensa fieret aequalitas; quia verè, & propriè nihil ad eius recompensationem exhiberet; nullus enim dare potest, quod suum non est. *Secunda vero pars* probatur; quia sicut vniuersalis & prima Dei causalitas non tollit efficientiam in secundis causis, sed eam causat & perficit, sic vniuersale dominium Dei in cius vniuersali causalitate fundatum, non tollit huius hominis particulae dominium.

Nunc de tercia conditione dicendum est, quam huic modo rigorosa iustitia diximus esse necessariam, ea vero est ut satisfactio non fiat ex per se debitibus creditori alio titulo iustitiae particularis. Ad cuius evidentiam duas particulae sunt explicanda. Prior est illa: *ex per se debitis alio titulo iustitia non fiat ex*, quae ideo apposita est; quia potest etiam alijs iustitiae titulis, quam ex offensa esse debita satisfactio, non per se & ex obiecto, sed accidentaliter & imperatiue, ut si quis debeat satisfactionem, ut quatuor, & iuret aut voleat, vel etiam ex speciali præcepto obligetur ad eam exhibendam, per hanc enim non efficitur per se debita satisfactio ex obediencia, & ex religione, cuius actus sunt iuramentum & votum, sed accidentaliter tantum & imperatiue; quia prædicti tituli iustitiae respiciunt eandem numero satisfactionem, supponentes obligationem ex offensione deriuatam, nec per se, & absoluè tendunt ad obligationem imponendam satisfactioni: cuius signum est, quod non existente prima illa obligatione & offensione contracta nullum de tali satisfactione fieret iuramentum aut votum; sed ad prioris obligationis firmitatem, & ad promptioris solutionis effectum solent adiungit; ac proinde exhibendo satisfactionem, ut quatuor plene & condigne satisfit non solum primæ, sed alijs etiam accidentaliter additis obligationibus ad religionem & obedientiam pertinentibus. Altera particula est, *iustitia particularis*, quae ideo ponitur, quia, si eadem satisfactio debita fuerit ex iustitia legali supernaturali ordinante illam ad commune bonum, per eandem utriusque satisfit obligationi. *Primum* quia iustitia legalis priorem supponit obligationem, & ideo accidentaliter illi superuenit. *Secundum* quia iustitia legalis, cum sit vniuersalis potest per imperium ferri in materias omnium virtutum: & simile ferre est obedientia, cuius ratio materialiter saltè inuenitur in omni virtutis acto sub præcepto cadente. *Quibus præmissis probatur dicta conditionem esse necessariam*: *Primum* quia satisfactionis aequalitas exigit, ut quod in recompensationem offensa redditur illam adaequet, at si id quod per satisfactionem exhibetur offenda detur etiam pro aliquo alio, quod per se debetum est alio titulo iustitiae particularis, non redditur ad aequalitatem offensi, nisi tantum superexcedat offensam, quantum redditur pro alio debito ex iustitia particulari; ergo. Declaratur secunda præpositio. Nam, si offensa fuerit ut duo, & satisfactio fuerit ut quatuor, per duos satisfactionis gradus recompensabitur offensa ad aequalitatem, & secundum alios duos gradus valoris poterit alteri debito ex iustitiae

Iustitia ut duo satisficeri ad aequalitatem; si vero satisfactio valorem solum habeat eum aequalis offendit, & exhibeat etiam pro alio debito ex iustitia particulari, quantum redditum pro illo alio debito, tantum detrahitur recompensationi facienda pro offensa; atque ideo non poterit illam adaequare. Secundò probatur idem exemplis. Nam si Ecclesie debo centum ex voto, & centum ex locatione seu conductione agrorum, & centum ex mutuo, & alia centum ex decimis, non satisfacio ad aequalitatem iustitiae, si centum tantum illi reddidero. Nam plures illi iustitiae tituli multiplicant & augent debitum; adeò ut totum debitum simul acceptum sit quartercum; igitur soluendo centum non satisfacio ad aequalitatem; cum illi debeatur adhuc trecentum, &c.

Quarta vero conditio, nimirum ut satisfactio condigna, & aequalis secundum dictum iustitiae rigorem illi, cui debetur oblatione, illum obliget sine novo pacto ad eam acceptandam, non est absolutè loquendo necessaria. Primo: quia satisfactio, quam nunc offerunt Deo iustificati pro peccatis temporalibus debitis peccato remisso, est aequalis & rigorosa modo, praedicto, & tamen Deus absque addito pacto & promissione, quod esset ea contentus, illam acceptare non tenebatur, sed poterat aliam aut alias pro libito suæ voluntatis exigere absque villa lassione iustitiae. Si namque verum est, quod doctissimi quidem affirmant, ut peccatis Purgatorij per se primò peccatorum nostrorum satisfactioni fuisse deputata, sed per Dei misericordiam in peccatis praesentis vite ijs, qui eas subire voluerint, commutari, patet non teneri Deum ad acceptandas pro satisfactione peccatorum huius nostræ vite peccatis & leuitia, peregrinationes, &c. Quemadmodum si quis abstulerit alteri honorem aut equeum; & pecuniam offerat secundum moralem estimationem aequalem honori vel equo, quem potest in propria specie restituere, non tenetur ille, qui lassus est, eam acceptare, quamvis satisfactio sit moraliter aequalis offendit; si tamen libere consentiat, ut honor aut equus pecunia recompensetur, iustitia constituetur aequalitas & erit satisfactio iustitiae rigorosa modo dicto, licet ea recompensatio gratis acceptetur; quoniam illa gratia, nihil de recompensationis aequalitate diminuit, sed propriam huius satisfactionis materiam in aliam mutat eiusdem estimationis & valoris: sicut etiam Deus præcisa promissione vel pacto non tenetur vnius iusti satisfactionem acceptare pro alio, cui peccata debentur temporales; at supposita Dei promissione vel pacto potest vnu pro peccatis temporalibus alteri debitis ad aequalitatem iustitiae satisfacere, & similiter qui iure belli captiuus habet seruum, non tenetur a volente illum redimere premium acceptare, si tamen illud acceptet, vendere volens seruum, erit condigna & iusta recompensatio & satisfactio iniuriae, quam captiuus ille in tutelarum communitatibus, contra quam pugnabat, que suum ius in eum transstulit, qui hominem iusto bello captiuum in seruitutem rededit, &c.

Satisfactio.
nē perfecta
rigorosa, ut
quod sit inter
modo differendum est. Et quoniam huiusmodi sa-
hominē & tisfactio multiplex est: quædam enim sit hominē, non nisi, & quædam sit Deo, & hæc duplex est, nam
exigere a quædam sit ab homine puro, & quædam sit à
peccatis offendit ad dictas conditiones agendum est.
quando sit. Et prima quidem satisfactio, quæ sit homini ab
hominis specie mine, ut rigorosa sit antecedenter & concomi-

tanter, non exigit actualem acceptationem of- abea, qua
fensi, nisi quando satisfactio sit in alia specie ab debetur,
ea, quæ debetur. Primam huius dicti partem tenent que vero fide
Vega lib. 7. in Concil. Trid. c. 9. Medina Cod. de lat eius be-
punit. T. 3. q. 1. & Valsquez diff. 9. & probatur nevolentia
prim. Quia, si quis Petro in se vel mortuo ho- orgasianis.
norem abstulerit, potest illum ad aequalitatem
resarcire, ut per se notum est; hæc enim erit sa-
tisfactio rigorosa, qua maiorem non potest Pe-
trus exigere, & tamen sit nulla eius formalis ac-
ceptatione interueniente. Secundò probatur: quo-
niam hoc interest inter iustitiam & alias virtutes
morales; quod illius finis est medium rei,
quod est invariabile, nec attenditur per ordinem
ad subiectum vel ad aliud extreum: harum
autem intentio fertur ad medium rationis, quod
est variabile secundum subiecti dispositiones; &
ideò, si Petrus debeat decem Ioanni & ea refi-
tuat, facit actum iustitiae ad aequalitatem, quo-
modocumq; disponatur, aut secundum iustitiae & affe-
ctum vel alias dispositiones immutetur Ioannes
sive sciat sive nesciat, sive acceptet sive non ac-
ceptet, sed satis est actus iustitiae medium habens
rei, quod est penitus invariabile; igitur eo ser-
uato erit satisfactio Petri secundum aequalitatem
iustitiae rigorosa, quomodounque sit Ioannes
affectus. Tertiò probatur: quoniam acceptatio
non tribuit valorem satisfactioni, per quam ad-
æquet offendit; ergo, si post acceptationem est
aequalis, eandem, antequam acceptetur, habebit
aequalitatem. Ea confirmatur; quia nullus ho-
minus Theologus hominem, qui satisfactionem
obtulit aequalem iniurie in materia debita, quam
offensus renuit acceptare, ad vltiorem satis-
factionem obligabit; debetur autem obligari, si
condigna non fuisse illius hominis satisfactio;
igitur eius condignitas ex acceptatione lassus non
pendet, &c. Et ex his sequitur secunda eiusdem dicti
pars, videlicet, huius rigorosæ satisfactioni non
esse necessarium, ut offensus eam acceptare tene-
atur, sed satis esse, ut non possit aliam maiorem
exigere: quemadmodum etiam rigorosa emptio-
nis & venditionis aequalitas non requirit, ut
emptor aut vendor ex iustitia emere aut videret
teneatur; sed satis est ut in contractu perfecta ser-
uetur aequalitas. Tertia demum eiusdem dicti pars
probatur: quia satisfactio, quæ est in una re de-
bita, si fiat in alia, quæ sit etiam secundum mo-
ralem estimationem aequalis, non constituit sim-
pliciter aequalitatem à satisfaciente fieri debitam;
igitur, ut obligationi satisfiat, necesse est, ut eam
acceptet offensus: quod explicatur exemplo. Nā
si Petrus tenetur iniuriam recompensare Ioanni
honorem exhibendo, & velit oblatione pecunia sa-
tisfacere, nō plenè refarcitur honor Ioannis, nec
debita constituitur aequalitas; quia honor subla-
tus, honore tantum adhibito sua aptè natura re-
stitutus. Itaq; nisi qui Iesus est, sit ea satisfactio
ne contentus, nunquam debita consurgit aequalitas.

Ea vero satisfactio, quam homo Deo debet ob-
fendit illi per peccatum illatum, exigit Dei bene-
uelétiam: quoniam, ut ait S. D. in 1. 2. offendit nō
remittitur alicui, nisi per hoc, quod animus of-
fensi pacatur offendenti; Deus autē sola dilectio-
ne, ad quā sequitur infusio gratiæ, nobis pacat-
ur, ut ibidē explicat optimè Caietanus, & per hoc
differt ab ea satisfactione, quā vnu homo debet
alteri; hæc enim cōsistit in aequalitate perfecta rei
ad rem, quæ non variatur ex dispositione, vel a-
ctu alterius extremitatis; satisfactio vero, quæ Deo
fit, ad amicitiam cum eo complete reconciliandam
ordinatur: & ideo necesse est postulat eius
benevolentiam & gratiam.

Sæc. fæctio-
nic christi cō-
uenire pri-
mæ rigorosa
iustitiae con-
ditiones; cui
male Suarez
et alij adhibet
limitatio-
nes.

SVPER EST iam vna ceterarum omnium perfe-
ctissima satisfactio soli Christo Domino propria, cuius
gratia totam hanc proposuimus, & disposuimus
Controuersiam.

Est igitur prima conditio, vt satisfactio non sit
ex gratia & liberalitate creditoris, quæ parum
aut nihil differt à secunda, nimirum, vt sit ex pro-
prijs eius, qui satisfacit; & ideo Cajet. super hoc
a. Soto de natura & gratia lib. 3. c. 6. & in 4. d. 19.
q. 1. a. 2. Medina super hoc art. Asturicensis, &
Vasquez duas has conditiones in vnam coniungunt,
quibus consentit etiam Albertinus in al-
legato Coroll. 17. pancto 3. in prima difficultate, pag.
320. Sed quia secunda significatio latius patere
videtur, quæ prima, ideo Capreolus in 4. d. 15. q. 1.
ad 1. Aureoli, Ferrar in 4. cont. gent. c. 5. Suarez,
Aluarez, & alij cam à prima distinguunt. Nos autem
hic agentes de prima, ea de secunda tantum
attingemus, quæ sunt illi cum prima communia:
quæ verò secunda tanquam propria tribuit Suarez
& alij, suo loco consideranda reseruamus.

Postulat ergo primò rigorosa satisfactio, vt
non sit ex gratia, & liberalitate creditoris. Ra-
tionem huius conditionis assignat Sotus loco no-
tato de natura & gratia: quia satisfactio est opus
iustitiae: ergo ex propria ratione distinguunt à
gratia, ita vt quantò plus in opere fuerit gratia,
tantò minor sit in eo ratio satisfactionis; igitur
illa sola erit profecta & omnibus iustitiae nume-
ris absoluta satisfactio, cuius valor totus emanat
à debitor, nulla perueniente vel interueniente
gratia creditoris. Qui totus ferè discursus collin-
gitur ex Apostolo ad Roman. 4. cap. cuius verba
sunt. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur
secundum gratiam, sed secundum debitum, ei autem,
qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat
impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum
propositum gratiae Dei & capit. 11. Si autem gratia,
iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gra-
tia. Ideo verò gratia satisfactionem præueniens
iustitiae minutò perfectione, quia virtualis que-
dam est remissio debiti gratis à creditore facta
debitor: quò verò maior hæc fuerit, eo plus sat-
isfactio deficeret ab æqualitate iustitiae. Et ideo,
vt scitè Cajetanus aduertit, omnis ea satisfactio,
quæ præuenientem supponit gratiam creditoris,
satisfactio non est, nisi ex misericordia præueni-
ente & quodammodo supplente, vt sit sufficiens
satisfactio: Talis verò satisfactio contra eam dis-
tinguitur, quæ est per æqualitatem, & ex toto
rigore iustitiae, de qua modo loquimur; ac pro-
inde contradic̄to manifesta est afferere, posse
hominem Deo perfectè satisfacere pro commis-
so peccato, & eum id posse per charitatem ex di-
uina misericordia deriuatam; satisfactio namque
perfecta non præsupponit vt principium, sed ef-
ficit & habet vt terminum diuinam reconcilia-
tionem; ad hanc enim per se primò dirigitur sa-
tisfactio.*

Suarez.

Conditionem hanc sic explicat am Suarez. tribus a-
lijs conditionibus ait esse limitandam. Prima est,
vt gratia siue liberalitas creditoris ad huc finem
fiat debitor, vt possit creditori satisfacere; sic
enim est virtualis quedam debiti remissio, sicut
(inquit) si Petrus Paulo centum tribuat, vt si-
bi totidem soluat, quæ illi debebat, libera remis-
sio potius est, moraliter loquendo, quā iusta
solutio: si verò donatio præcesserit absoluta,
nullum habens respectum ad debiti solutionem,
maior (inquit) intelligeretur esse perfectio ius-
titiae, etiam si quis ex eadem re, quam à credito-
re dono recepit, illi debitum soluat; quia tunc
in donatione & solutione non includitur virtua-

A liter debiti remissio. Secunda limitatio est, vt per
illam rem, quæ gratis à creditore datur, vt ab i-
pso datur, fiat recompensatio siue solutio debiti;
nam & si præcedat liberalis donatio creditoris
etiam in ordine ad debiti solutionem, si tam-
en (inquit) solutio non fiat ex eadem omnino
re, quæ dono accepta est, sed ex alijs acquisitis
labori & industria debitoris, hoc non ita repug-
nat perfectioni iustitiae, quia iam debitor ali-
quid de suo habet, quo debitum soluit. Quem-
admodum si quis centum Petro debeat & ab illo
accipiat decem, quibus negotiari possit & lucra-
ri, quidquid necessarium est ad soluendum debi-
tum, tunc verè ex iustitia soluit: immo si tan-
tum lucretur vt possit etiam id quod ad lucrandum
accepit per soluere, erit perfecta iustitia &
æqualis; quia nec totum debitum, nec pars eius
formaliter aut virtute fuit gratis remissa, sed sol-
lum antecessisse videtur quædam mutatio, quæ
non repugnat perfectioni iustitiae, si postea com-
pensetur. Tertia limitatio est, vt hæc liberalitas
fiat ab ipso creditore ei, qui debet satisfacere.
Nam, si gratia supponatur alteri facta, non tam-
en ei, qui soluturus est debitum, nihil (inquit)
hoc refert ad rationem iustitiae, quia per huius-
modi gratiam, nihil debitori remittitur. Ex his
limitationibus Albertinus loco supra notato pri-
mam negat esse necessariam; quia, si Paulo debito-
ri verè donata sunt centum à Petro creditore,
Paulus per gratiā donationis, quæ præcessit cō-
tractum solutionis, factus est Dominus illorum
centum, & ideo donatio illa non videtur esse re-
missio virtualis. Sed hæc ratio valde friuila
est; quamvis enim Paulus dominium acquisierit
illorum centum, hoc tamen est ex gratia creditoris;
& ideo Pauli satisfactio tota pendet ex
gratia & liberalitate creditoris, quia sit potens ad
restituendum, non autem ex propria Pauli facul-
tate; ac proinde quamvis illa donatio non esset
remissio virtualis, solutio tamen illorum centū
non erit satisfactio ex toto rigore iustitiae.

Quod autem ait Suarez, donationem absolu-
tam præcedentem, quæ scilicet nullum habeat
respectum ad debiti solutionem, non minuere
iustitiae perfectionem, etiam si quis ex eadem re,
quam à creditore dono recepit, illi debitum sol-
uat, in humana iustitia, quæ scilicet est inter ho-
minem & hominem, aut in rigorosa solum con-
comitant iustitiae modo verum est. Sed in pro-
posito superuacanea est ac minimè necessaria cō-
sideratio; iam enim diximus, vt satisfactio ade-
quaretur offensæ, neccesse fuisse, vt satisfaciens
esset Deus & homo, cui nulla fieri potest gratui-
ta donatio. Quia etiam ratione cæteræ dux limi-
tationes ad rem propositam minimè pertinent;
non enim de iustitia in communi aut humana,
vel de altero minus propriè dicto rigorosa ius-
titiae modo, sed de iustitia perfectissimè rigorosa
inter Deum & hominem sermo est; & ideo
multi expositores & doctores in examinandis
dictis limitationibus ad humanam duntaxat &
minus propriè rigorosam iustitiam pertinenti-
bus frustra verba consumunt.

Hanc verò conditionem Christi satisfactio-
minimè defuisse docet Capreolus, Cajet. Ferrar.
Sotus, Medina, & alij S. Tho. discipuli, & expo-
sitiones super hoc artic. Vnus est Vasquez, qui in-
genij sui fisiis acumine à cōmuni doctrinæ via
diuertit per abrupta graditut dicens tria. *Primum*
est. Humanæ naturæ Deificata siue sanctificata
ipsa Deitate tribuenda esse satisfactione, vt proximo
principio quod satisfacit, & nō ratiū vt prin-
cipio quo. *Secundū*. Propositionē hæc, Christo in-
quantum

Quæstio Prima.

Quantum homini tribuenda est satisfactio, eandem esse cum præcedente, & eadem ratione concedenda. *Tertium* est. Humanam naturam & Christum in quantum est homo, perfectissime satisfecisse pro nobis & ex rigore iustitiae, non quidem propriè, sed generalis, quamvis non ex proprijs, sed ex bonis acceptis a creditore satisficerit; quia nimur non solum humana natura, sed etiam Christus ut homo aut inquitum homo indiguit gratia Dei, ut mereretur & satisfaceret, & eam accepit. Quorum examen ad sequentem remittimus Controversiam.

*Quod autem Christi satisfactioni non defuerit hæc prima conditio, probatur primò. Quia valor satisfactionis Christi ex dignitate personæ Verbi defumitur, at hæc dignitas non conueniebat Christo ex gratia, sed ex natura; erat enim Filius Dei non adoptius sed naturalis; ergo. *Secundò*. In Christo duplex est gratia, qua principium est satisfactionis scilicet gratia vniōnis & gratia habitualis: sed vtramque Christus habuit ex proprijs viribus. Verbum enim sua virtute scipsum vniuit humana natura, & ex hac vniōne resultauit in anima Christi gratia habitualis, sicut splendor ex Sole; ut ait S. D. *infra* q. 7. art. vlt. Quod significatur *Ezech. 43*, cum dicitur. *Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat à maiestate eius.* Et expressius habetur *Io. 1. Vidimus gloriam eius gloriam quasi Vnigeniti à Patre plenum gratia & veritatis.* Quamobrem, vt Caietanus adiurit, gratia & charitas in Christo non se tenet ex parte Dei, ut cui satisfaciendum est, sed ex parte personæ satisfacientis, hoc est ex parte Dei, ut satisfactor est. *Confirmatur*. Quia gratia non est facta personæ Verbi, qua simul cum Patre & Spiritu sancto fons est omnium gratiarum, sed est facta humanitati, cui nō attribuitur satisfactio ut principio quod, sed tantum ut principio quo, ut ostendemus in sequenti Controversia. *Confirmatur secundò*. Quia concursus omnis & auxilium ad actus satisfactionis necessarium, ex virtute Christi satisfacientis, ut sic effluent, non autem ex Deo, prout ei offerebatur ut debita satisfactio.*

Christi satisfactione fuisse aequaliter offendit. Et idèo Christi satisfactio fuit aequalis offendit, non ex sola Dei acceptatione, sed ex propria sua dignitate & valore, ut affirmant S. Doct. & Caietanus *infra* q. 48. a. 2. Et probatur primò: quia Christi satisfactio validior fuit Ad e peccato, ut patet ex Apost. *Rom. tertio*. Non esset autem validior si peccatum non adæquaret ex sua dignitate; ergo. Probatur minor: quoniam ex peccato Ad e contraximus peccatum secundum totam eius deformitatem realiter, & non ex imputatione Dei. *Secundò*: quoniam *ad Coloss. 2*. dicitur. *Delens, quod aduersus nos erat, chyrographum decreti, &c. Traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso, &c.* at si eius satisfactio non esset aequalis, non traducaret illos confidenter nec triumpharet in semetipso, sed in acceptatione Dei: posset enim timere suam satisfactionem, ut inæqualem absq; iniustitia à Deo posse repellit. *Et ad Hebr. quinto, de Christo dicitur. Cum clamore valido & lacrymis offerens exauditus est pro sua reverentia.* In cutus loci expositione notant Chrysostomus, Anselmus, Theophilactus & alij, exauditionem non tribui acceptationi Dei sed reverentie Filio debitæ: eadem autem est ratio de quacumque alia Christi operatione satisfactoria. *Tertio* probatur: quoniam *ad Hebr. 10*. dicitur. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi.* At si Christi satisfactio per sanguinis effusionem ex suo valore non esset aequalis, sed

Articulus Secundus.

53

ex acceptatione Dei, nostra fiducia non esset in sanguine Christi: quemadmodum dēducunt Augustinus *lib. 13. de Trinit. cap. 14.* Et Cyprianus in sermone de ratione Circumcisōnis. Et confirmatur ex Anselmo libro secundo, *Cur Deus homo capitulo sexto*. Nam si Christi satisfactio solum esset aequalis ex acceptatione Dei, nulla esset quo ad valorem & dignitatem inter eam & antiquæ legis sacrificia differētia (hæc enim ex acceptatione Dei poterant esse peccatis aequalia, pro quibus offerebantur) quod omnino falsum est: quoniam Apost. in tota ferè Epist. ad Hebr. ostendit sanguine Christi afferri peccata eo modo, quo per antiqua sacrificia non poterant expiari; & idèo *ad Galat.*

B. 4. vocat ea *infirma & egena elementa*. *Quartò* probatur ratione Agapiti in Epist. ad Antimū, & Athanasi in libro de humanitate Verbi; quoniam alias ad iustum & aequalē redēptionem nostram non fuisset necessaria passio Christi. Probatur illatio: quia ad aequalē satisfactionem ex acceptatione Dei sufficit satisfactio puri hominis, quam Deus ut sufficiēt & aequalē potest acceptare, quāquam secundum se non sit aequalis neque sufficiens. *Ultimo* probatur ex D. Thoma *infra* q. 48. a. 2. *Et quarto contragent.* c. 55. ad 24. quia satisfactio ex se aequalis est illa, qua Deo offenso aliquid offertur, quod magis diligit, quam oderit offensam; ergo. Quo etiam arguendo virtualiter vtitur Summus Pontifex in extrahaganti *Vnigenitus* dicens, vnam guttam sanguinis Christi esse sufficientem satisfactionem propter vniōnem ad Verbum: vbi manifeste satisfactionis aequalitatem refert non ad acceptationem Dei, sed ad dignitatem sanguinis Christi pro nobis oblati, &c.

*SECUNDA conditio erat, ut satisfactio sit ex proprijs: quæ, ut à præcedente secessatur, intelligētur eis de bonis ita proprijs satisfactori ut satisfactor est, ut non sint actu creditoris, qua ratione creditor est. Si namque debitor in satisfactionem offerat creditori id quod illius est, eadem conditione rigorosa satisfactionis sci- tice ut sit et accessio. Vt autem punctū inquisitur circa conditionem hanc veritatis attingas, scito satisfactionem hoc modo rigorosam debere ex proprijs esse dupliciter. Primo ut non sit ex ijs, quæ sint sub dominio creditoris: secundò ut neque ipsa neque eius valor proueniat ex bonis creditoris. In quibus duobus proprietatis modis Christi satisfactioni tribuendis tot ferè sunt Doct. & Expositorum opiniones, quot capita. Nam Capreolus *capreolum.* in 4. d. 15. q. 1. a. 3. ad 1. Aureoli contra primā Conclusionem tres supra positas conditions rigorosæ satisfactionis enumerans ait, oportere primò ut satisfaciens sit principalis causa totius aetatis satisfactorij: secundò, ut satisfaciat per aliquid tota litera suum, vel faltem per aliquid, quod non sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quam ipsius satisfacientis: tertio, ut illud, quod exhibetur in satisfactionem, non teneatur alias exhibere propter alia debita: Quæ tria concurrebant (inquit Capreolus) in satisfactione Christi. Nam primò Christus erat principalis causa totius bonitatis suæ satisfactionis: secundò actio, & passio eius non erat potius alterius, quæ eius, quia aequaliter Patris & Filii & Spiritus sancti, & non magis vnius personæ quam alterius: tertio ipse ex nullo priori debito & obligatione tenebatur reddere Deo, quod eidem obtulit in sua passione vel actione quacunque. Quam opinionem quo ad secundam conditionem recentiores omnes impugnant ac præsertim Suarez, Asturicenfis,*

icensis, Vasquez, Albertinus & Pefantius. **S.** Thomas in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad. 2. ait, hominem ex hoc, quod est ad imaginem Dei, aliquid libertatis participare, in quantum est Dominus suorum actuum per liberum arbitrium; & ideo ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere posse; quia, quamvis Dei sit, prout a Deo est illi concessum, liberè tamen traditum est, ut eius sit Dominus. Sed *ibid. in resp. ad 3.* ait, satisfactionem aequivalentem ab homine fieri minimè posse. Cui doctrinæ innitens Suarez, quo ad primum modum proprietatem ait, differentiam esse inter restitutionem & satisfactionem, quod restitutio versatur circa res datas & acceptas, quia per eas reparatur damnum alteri illatum in bonis suis: at satisfactione versatur in actionibus, quia per eas intenditur iniuria recompensatio; quo sit ut in restitutione multum dependeat aequalitas ex dominio, quod restituens habet, vel in alterum transferre potest; quod tamen ad satisfactionis aequalitatem constitutum non est per se necessarium, sed sufficit illud dominium, quod est intrinsecum operi libero; quia satisfactione non sit, nisi per opus liberum, cuius operans est Dominus; quia ratio satisfactionis non consistit in translatione dominij alicuius rei, sed in hoc solum, quod tantum reuerentia & honoris impendatur, quantum iniuria illatum fuit; atque ideo, quod Deus habuerit dominij actionem Christi, non repugnat iustitia perfecte illius satisfactionis. *Quo ad alterum verò modum, quo iustitia ex proprijs esse debet, ait, personam Verbi, quatenus est in propria natura subsistens, rationem habere creditoris, ut autem humanam sustentat naturam, & in ea subsistat, rationem habere satisfactoris.*

Sed modum hunc dicendi, quo ad utramque partem impugnat Vasquez *disp. 8. c. 4. & 5.* Albertinus autem in *allegato Coroll.* pag. 226. & sequ. eundem reiicit quo ad primam partem. Sentit autem hic author, Verbum habere quoddam dominium formale super operationes humanæ naturæ sibi vnitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus illo modo, quatenus scilicet solum Verbum terminat naturam humanam, & operationes ipsius naturæ subsistunt quodammodo in Verbo, mediante natura humana; & ratione huius dominij potuisse Christum ex proprijs satisfacere. Quam sententiam sequitur Pefantius *disp. sexta.*

Denique Asturicensis in *allegata Relectione*, q. 5. pag. 385. & seq. dicit quatuor. **P**rimum est. Satisfactione Christi cum suo infinito valore potest dupliciter considerari: Vno modo ut exit a diuino Verbo & prout ab ipso infinitatem sortitur, & sic nulli est debita neque etiam ipsi Deo; quia Verbum nihil debet Deo, &c. & ita (inquit) considerari habet omnia necessaria, ut ingrediatur formalem rationem iustitiae commutativa. Alio modo potest considerari, ut est iam actu producta, & sic est sibi vniuersali dominio Dei atque ideo sit incepta & impropotionata ad inducendam iustitiae obligationem in Deo: satisfactione autem (inquit) in ratione satisfactionis consideratur potius secundum quod egreditur a satisfaciēte, quam prout est operatio in facto esse; & ideo absolute dicendum est, Christum satisfactione ex proprijs & ex ijs quæ nullius subiacebant dominio.

Secundum est. Licet actio humilitatis seu obedientiae Christi sub vniuersali Dei dominio comprehēdatur, nō tamē ipse Christus simpliciter

Aloquendo, quia est verus Deus: satisfactione autem Christi fuit infinita, & ad aequalitatem satisfactoria, quatenus quasi reflectebatur supra ipsum Christum, prout scilicet Christus seipsum Deo subiiciebat & humiliabat; & ideo Christi satisfactione ea ratione, qua infinitatem habuit, non fuit debita Deo nec sub eius dominio contenta. Non enim erat debita Deo illa reflexio supra personam Christi, ita ut Christus seipsum etiam secundum suppositum Patri humiliaret: & quoniam totum suum satisfactorium valorem ex illa extensione ad diuinum Verbum accepit ipsa Christi humiliatio, idcirco absolute fateri debemus, Christi satisfactionem, qua ratione fuit infiniti valoris, ex proprijs fuisse & ex alijs indebitis. **B**Quocirca Christi satisfactione duplii titulo fuit ex proprijs, & secundum quod procedebat a Christo, ut est Deus & homo, & quatenus reflexione prædicta supra Verbum humanitatis suppositum reuertebatur ipsum humiliando & submittendo Maiestati Diuinæ. *Tertium est.* Licet infinitus satisfactionis Christi valor desumetur ex infinita dignitate & virtute Dei, quæ toti est Trinitati communis, non tamen desumebatur ab illa, ut communis est, sed tantum prout pertinet ad personam Verbi, quatenus est una persona ab alijs duabus realiter distincta; quia Verbum non conferbat per se primò valorem infinitum operationi Christi, prout Deus est absolute, sed prout tale suppositum est personaliter terminas humanitatem; & simul cum illa humanas efficiens & eliciens actiones. *Quartum est.* Quamvis valor satisfactionis Christi, si in ratione præcise valoris infiniti consideretur, desumatur a Verbo ut est diuinum suppositum, si tamen consideretur ut contractus ad rationem valoris satisfactionis, sicut in proposito considerandus est, impossibile est ut desumatur a Verbo, nisi prout est suppositum humanum satisfactionis. Quæ ferè omnia impugnat Vasquez, & ex parte Albertinus. Ea tamen approbat, & sequitur Alvarez in *supra notata disp. 4.*

Et **Q**uoniam hactenus relate Doctorum *Opiniones neque repugnantes omnino, nec a veritate prorsus videntur alienæ, ideo præmissis de dio christi more fundamentis enitemus eas ad concordiam, sicut ex proprijs, & quoniammodum*

Notandum est igitur primò in Christi satisfactione duo considerari, scilicet auctum satisfactionis & personam satisfactionem: in auctu satisfactionis duo sunt, scilicet substantia physica actus & esse liberum: quæ duo comparantur ut materiale & formale, substantia enim actus se habet ut materiale, esse vero liberum est veluti formale; pertinet enim ad genus moris, cuius ratio posterius conuenit actui, quam eiusdem actus substantia naturalis. Rursus actus satisfactionis Christi tam secundum esse naturale, quam secundum esse

*E*morale huic librum potest dupliciter considerari; Vno modo prout exit a Christo satisfactione, alio modo prout est iam actu productus. Persona vero Christi satisfactionis dupliciter potest considerari; Vno modo prout subsistit in diuina natura; Alio modo prout sustentat humanam naturam. Et hoc secundo modo dupliciter adhuc potest considerari; Vno modo prout est principium quod satisfactionis; alio modo prout in ipsa satisfactione quodammodo clauditur intrinsecè; quia nimirum, ut ante diximus, Christi satisfactione super ipsam Christi personam quodammodo reflectitur eam Deo summittens & humilians.

Quæstio Prima.

Secundū sciendum est, dominium duplicitate dicī; Vno modo generaliter (vt ita loquar) ac propriè: & hoc modo sumptum est ius habendi, possidendi, fruendi & vtendi aliqua re pro libito voluntatis simpliciter, vel secundū aliquem determinatum modum ex quadam superioritate, vt patet apud Sylvestrum in Verbo Dominium. Alio modo specialiter & minus propriè, & sic idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, & de hoc dominio loquitur S.D. in 1.2. qu. 1. art. 1. dicens: Differat autem homo ab alijs creaturis irrationalibus in hoc, quod est suorum actuum Dominus: vnde illa sola actiones vocantur propriè humana, quærum homo est Dominus: est autem homo Dominus suarum actionum per rationem & voluntatem, &c. Vbi Conradus ait, hominem non ita dici suorum actuum dominum, quod eos possideat tanquam Dominus, sed quia, cum Domini sit imperare liberè seruo qui eius potestati subditur, homo etiam potest agere, & non agere, & agere hoc vel illud: ex quo patet, dominium hoc esse magis similitudinariè quam propriè dicū.

De singulis igitur his distinctionibus, & eorum membris ad inuicem copulatis breuiter, ac dilucide, quantum supernæ gratiæ lumen illuxerit, differemus, vt vera discernamus à falsis, & vt quæ probabilia sunt in qualibet opinione, videamus.

Dico itaque primò, actum satisfactionis Christi tam secundū eius esse naturale quam liberum, quatenus est actu productus, non ita personæ Christi proprium esse, vt solus habeat eius dominium generaliter & propriè sumptum. Probatur hoc dictum. Quia Dei omnipotens Patris & Filij & Spiritus sancti virtus & dominium ad omne ens actu productum extenditur; potest enim illud pro libito sua voluntatis conferuare, aut in nihilum reducere, & ad varios usus sibi placitos ordinare. Actiones igitur Christi sub ea præcisa ratione, qua entia quædam actu producta sunt, vim seu rationem nequeunt habere satisfactoriam respectu Dei per peccatum offensum. Huic dicto nituntur omnia arguenda, quibus probant recentiores, fieri non posse, vt aliquis ex perfecta iustitia ex bonis sibi, & creditori communibus satisfaciat. Videamus est Suarez in allegata diff. 4. se. 7. Asturicensis, Vazquez, & Albertinus locis supra notatis.

Secundū dico, Actum satisfactionis Christi secundū eius esse morale sive liberum, prout egrediebatur ab humana Christi voluntate, ita proprium fuisse Christi, vt solus haberet super eo dominium specialiter & minus propriè sumptum. Probatur hoc dictum. Quia dominium hoc modo sumptum idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, quatenus, scilicet potest agere & non agere, & agere hoc vel illud: at hæc libertas soli conuenit voluntati eliciendi & imperandi; ergo. Major patet ex dictis. Minor probatur: Quoniam actus liberi eliciti vel imperati ea tantum ratione formaliter liberi sunt, qua dependent ex iudicio rationis, & ex electione voluntatis illius suppositi, quod eos elicit aut imperat. Quoniam enim creata voluntas, à diuina voluntate velti per se primò libera, & prima causa libertatis mouetur ad libere eligendum & imperandum, formaliter tamen non dicitur actus liber ex ordine, quem habet ad diuinam voluntatem, vt primam causam; sed ex eo, quod a creata voluntate producitur, vt causa proxima.

Articulus Secundus.

ma. Consequens ergo est, vt specialis hæc ratio dominij super actus elicitos, & imperatos soli sit propria creatæ voluntati. Et confirmatur. Quoniam his actibus vitalitas conuenit in ordine ad solam creatam voluntatem; ergo & libertas; ergo sola creata voluntas est eorum domina secundū hanc dominij rationem minus propriè dictam. Antecedens patet. Prima consequentia probatur: Quia libertas actuum est quædam vitalitas nobilissima. Secunda vero probatur: Quia libertas voluntatis respectu actionum liberorum est specialis illa ratio dominij, de qua loquimur.

Tertiò dico, Actum satisfactionis Christi, prout Tertium. egrediebantur à diuina Christi voluntate, & à persona Christi vt principio quod, fuisse Christo proprios secundo modo; quia scilicet neque ipse, neque eorum valor proueniebat ex bonis Dei; quatenus ei satisfactione debebatur, siue quatenus erant tribus communia. Probatur primo. Quia satisfactionis valor infinitus desumebatur ex infinita dignitate, & virtute Dei, non tamen sub ea ratione, qua tribus personis est communis, sed qua ratione ad solam pertinet Incarnati Verbi personam, cuius relativa, personalique proprietate, quasi modifatur, vt de subsistente diximus, prima parte, questione 39. articulo quarto, Controversia prima; ergo satisfactione Christi erat ex propriis in secundo sensu. Probatur antecedens: quia Verbum ea ratione conferebat valorem operibus Christi satisfactorijs & meritorijs, qua naturam humanam terminabat, & in ea subsistebat; at Verbum terminabat naturam humanam, non ratione subsistenter communis tribus personis, nec quatenus Deus absolutè, sed quatenus talis persona à Patre & Spiritu sancto distincta realiter, ab hoc autem Deo tribus personis communis ratione in re fundamentum habente; ergo valor infinitus satisfactionis Christi desumebatur, &c. prout in antecedente. Et confirmatur: Quia satisfactionis Christi valor debet attribui principio proximo eliciendi & agenti, vt quod: at hoc est persona Verbi Incarnati; Deus enim tribus personis communis non erat, nisi causa prima & vniuersalis earum operationum, quas Christus Deo pro nobis in satisfactionem offerebat: ex tali vero causa non desumitur valor operis moralis finitus aut infinitus, vt hic etiam Alvarez annotauit post Asturensem.

Quartò dico, Christi satisfactionem & eius valorem fuisse Christo propriam in secundo sensu, considerata satisfactione, quatenus non solùm à Verbi Incarnati persona procedebat, vt à proximo principio quod, sed etiam quatenus super ipsam Verbi personam reflectebatur, & cum quodammodo cludebat intrinsecè. Prior pars huius dicti patet ex tertio dicto. Posterior patet ex dictis in prima parte Controv. vbi cum Asturicensi diximus, Verbum Incarnatum satisfaciendo pro nobis Deo per actus humilitatis & obedientie, non solos eos actus cum humanitate, sed suam etiam personam Deo summisse & humiliasse, quam proculdubio summisere, & humiliare minime tenebatur.

Postremò dico, sententiam Capreoli dicentis, Vlt. 4. 7. ut satisfactione fit de toto rigore iustitiae, satis esse, vt fiat ex ijs, quæ totaliter sunt satisfaciens vel saltem per aliquid, quod nō sit principalius eius cui fienda est satisfactione, quam ipsius satisfactionis; actionem autem & passionem Christi æquè fuisse Patris & Filij & Spiritus sancti, intelligendam esse de principijs satisfactionis,

quo ad absoluta & essentia, non autem quatenus proprietates connotant personales, & per eas quodammodo modificantur & determinantur. Iam autem diximus, Christi satisfaciens virtutē & dignitatē infinitā non conferre Christi actionibus & passionibus valorē infinitū, nisi quatenus intelligitur personali Verbi proprietate modifcata. Quomodo verò filius in assumppta humanitate possit sibi ipsi satisfacere, quatenus est persona diuina, iā superiorius explicauimus.

TERTIA CONDITIO erat, vt satisfactio

*Satisfactio-
nem Christi
fuisse ex a-
lia non de-
bitū, &
sententias
Dotorum
circa prece-
demē condi-
tione non
esse dicor-
deta.*

sit ex alias non debitis ei, cui satisfaciendum est. Hanc limitat Suarez dicens intelligendam esse de debito iustitiae & respectu eiusdem, adeo ut solutio debiti nequeat esse iusta & perfecta, nisi fiat ex ijs qua non sunt debita eidem alio titulo. B iustitiae: si verò debita fuerint alio aliquo titulo, putā gratitudinis, obedientiae aut misericordiae inter homines non minuit (inquit) perfectiōnem iustitiae; quia huiusmodi alij tituli vel debita non minuit æqualitatem iustitiae. Sed hanc doctrinam cum suo fundamento reiicit Vasquez, diff. 8. c. 6. & multis argumentis falsam esse demonstrat. Cuius sententiam sequitur Albertinus in sepē allegato Corollario, fol. 317. Sed, quamvis dicta limitatio respectu finitā satisfactio- nis que sit de toto rigore iustitiae, non sit ad- mitenda, satisfactio tamen infinita, qualis est satisfactio Christi, non est deneganda: In quo Vasquez absque sufficien- ratione sodali suo contradicit.

Ad cuius evidentiam considerandum est primū, personam Verbi esse dignitatis simpliciter infinita, ex qua non solum ad singula merita, satisfactio- nes, gratiarum actiones & obedientias, valo- ris quedam deriuabatur infinitas, ita vt plura diuersarum rationum ex uno principio simpliciter infinito deriuarentur infinita, sed etiam ex eodem principio in vnam & eandem Christi o- perationem plures diuersarum rationum infinitates effluerent; ita vt sicut eadem numero ope- ratio plures habebat rationes formales, ac species in genere moris, putā meriti satisfactionis, gratiarum actionis, obedientiae, &c. sic plures habe- ret infinitates singulis illis rationibus & specie- bus conuenientes, & ab inuicem formaliter differentes: ac proinde pluribus æquialeret ope- rationibus infinitis specie tam natura quam moris realiter ab inuicem differentibus.

Secundo sciendum est, non esse necessarium, gratiarum actione equari beneficio secundum valo- rem seu perfectionem in esse entitatiuo, sed satis esse, si secundum rationem proprii generis pro- portionalem habeat æqualitatem, sive commen- surationem (exempli gratia) vt maximo benefi- cio maxima respondeat gratiarum actio sic n. fu- scepto beneficio æqualis erit gratiarū actio, non simpliciter sive in esse entitatiuo, sed in ratione gratiarum actionis.

Eadem igitur actio Christi plurium habens moralium actuum rationes formaliter differen- tes, plures etiam secundum singulas habuit infinitates ratione diuersas, ex vna & eadem infinitate simpliciter diuini suppositi deriuatas; ac proinde Christus eadem actione & passione multis titulis infinita, scilicet meriti, gratiarum actionis, satisfactionis, obedientiae, &c. sufficien- ter sibi nobisque meruit, pro totius Mundi pec- catis plenē perfecteque satisfecit, & condignas ac proportionabiliter æquales Deo gratias egit pro gratia vniuersis & alijs gratijs, donis ac benefi- cijs sua humanitati collatis, vt scitè Caietanus aduertit: Verbo autem diuino naturam huma-

nam assumenti, sicut nulla facta fuit gratia, sic neque gratiarum actio ullum est ei beneficium, sed natura tantum humana.

Ex his conciliari facile poterunt relata Do- *Conciliaria
ctorū opiniones circa secundam iustitiae rigorosam
conditionem. Et de sententia quidem Capreoli
satis diximus. D. autem Th. de satisfactione lo-
quitur imperfecta. Suarez dominium libertatis
in operationem satisfactoriam non affirmit, aut
intendit esse per se sufficiens absolute ad æqua-
litatem iustitiae constituendam, sed in genere*

*suo: nec esse necessarium dominium proprii sumptum in operationem, quod sit in credito- rem transferendum, neque etiam dominium proprii sumptum, quod habet Deus Pater & Fi- lius & Spiritus sanctus in operationem Christi satisfactoriam, pugnare cum æqualitate satisfac- tionis, si non desint aliæ conditiones: Et quamvis satisfactio ratione quadam sit relictio, non sit tamen illa, sicut haec per hoc, quod alicuius rei dominium transferatur. Quod non aduertit, aut fortasse volens dissimulauit Vasquez, & postea Albertinus: Qui priorem pro- prietatis modum cum secundò confundens ait, Verbum habere dominium quoddam formale super operationes humanae naturae sibi personaliter vnitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus, &c. qua loquendi forma, nihil aliud si- gnificatur, quam operationes Christi satisfac- torias solius esse Verbi, tanquam suppositi satisfac- tientis, quod supra docuimus cum Asturicensi. Qui etiam affirmans, Christi satisfactionem consideratam prout exit à Verbo & prout ab ipso trahit infinitatem, nulli debitum esse neque etiam ipsi Deo, &c. eandem significat satisfac- tionis proprietatem illi conuenientem; prout à solo Verbo vt supposito in humana natura sub- sistente, & vt proxima causa producitur; sic enim ab eo solo speciali quadam ratione valorem accipit infinitum, & ab ea ius omne creditoris excludit. Quod quia Vasquez in supradicta diff. 8. Vasquez
ca. 4. minimè considerauit, si uola valde ratione lapsu.*

D sententiam Asturicensis confutauit dicens, Christi satisfactionem in fieri non minus quam in facto esse, sub Dei dominio contineri, & ab eius virtutis efficacitate pendere; quod omnino fal- sum est formaliter loquendo de operatione, quatenus ab Incarnati Verbi persona, veluti supposito ab alijs duabus diuinis personis realiter distincto & tanquam principio quod pro- ximo deriuatur.

*E SUPEREST iam POSTREMÆ CONDI-
TIONIS examen. An scilicet Christi satisfactio-
nem præter conditions iam dictas hanc etiam ha-
buerit, vt Deo cui debebatur oblatione, illum ad
eam acceptandam obligauerit; ita scilicet vt
Deus condignam ei pro offensa satisfactionem
oblamat acceptare teneretur?*

*Anselmus lib. 2. Cui Deus homo, c. 19. affirmat
Deum non potuisse Christi satisfactionem non
acceptare. Verba eius sunt: Eum autem, qui iā
tum donum fronte dat Deo sine retributione debere
esse non iudicabis, immo necesse esse video, vt Pater filio
retribuat: alioquin iniustus esse videretur, si nollet, aut
impotens, si non posset: Qua aliena sunt à Deo. Ean-
dem sententiam sequitur Sotus in 4. sent. diff. 19.
quæst. 1. art. 2. dicens implicationem esse contra-
dictionis non esse Deo acceptum id, quod illi
Christus offerebat. Sed ait Vasquez nomen
hoc, acceptum idem ibi significare, quod gratia
sum: quod quidem (inquit) longe diuerium
est ab eo, quod ait Anselmus, nimirum Christi
satisfactionem non solum non potuisse non esse
Deo*

Deo gratam ad effectum redemptionis nostræ, A sed etiam non potuisse Deum non retribuere Christo opus nostræ redemptionis in præmium laborum. Verum iudicio meo secundum hoc sequitur ex primo; si namque Christi satisfactionio non potuit esse grata Deo ad effectum redemptionis, igitur non potuit eam non acceptare ad eundem effectum retribuendum, igitur ea per Christum exhibita non potuit Deus redemtionem non retribuere. Eandem opinionem sequitur, & explicit Valentia super hoc art. qu. 5. Quam, ut probabilem defendit Asturicensis in allegata q. 5. p. 381. cui fuit etiam Aluarez, disp. 4. in ref. ad 7. argumentum, quamvis non in ea persi- flat.

Oppositam sententiam sequuntur communiter omnes alij Doctores, ac præsertim Thomistæ & expositores huius articul.

In Deo sim-
pliciter lo-
quendo fuisse
obligationē
ad acceptā-
dam christi
satisfactio-
nem, suppo-
sito incar-
nationis de-
creto, etiam
preciso or-
dine ad re-
demptionē.
Prō difficultatibz huius resolutionē cōsiderādum est
prīmū, dupliciter intelligi posse, oblatam à Chri-
sto fuisse Deo satisfactionem pro peccatis hu-
mani generis. Vno modo supposito decreto In-
carnationis ordinatæ ad redēptionem, media
Incarnati Verbi passione & pluribus alijs actioni-
bus in ea terminatis & completis: & hoc pacto
supponitur pactum & promissio, saltem implicata
ex parte Dei acceptandi satisfactionem pecca-
tis æqualem offerendam à Christo; ac proinde
obligatio acceptandi, non ex virtute tantum fi-
delitatis, sed ratione iustitiae eminentissimam non
enim hæc obligatio simplici innitebatur Dei
promotioni, sed onerosæ respectu Christi, cui
promittebat Deus iuxta illud I. 53. Si posuerit
pro peccato animam suam, ridebit semen longæum:
sicut etiam nostris operibus corona ex iustitia
reddenda promittitur 2. Tim. 4. De reliquo reposi-
ta est mihi corona iustitiae, quam reddit mihi Dominus
in illa die iustus index. Quorum verborum expli-
catio videnda est in Comm. S. Thom. Quod etiam
significat diuina Scriptura. Psalm. 2. dicens. Po-
stula à me, & dabo tibi, gentes hereditatem tuam &
possessionem tuam ter minos terra. Veritatē hanc
latè probat Suarez disput. 4. sed. 5. cui tamen non
afflentimur asserenti, iustitiam commutatiuam
Deo formaliter conuenire seclusis imperfectio-
nibus; arbitramur enim cum D. Thom. in ratio-
ne iustitiae commutatiuæ formalis claudi imper-
fectionem superius explicatam. Quamobrem
iustitia, quam Deo tribuimus in ordine ad Chri-
stum satisfaciem longè alterius rationis &
alioris ordinis est, quam iustitia commutatiuæ,
tamen modum quandam habeat iustitiae com-
mutatiuæ, sicut etiam respectu quorundam mo-
dum habet distributiua; in modis & formaliter est
distributiua, cum huius iustitiae ratio nullam in-
trinsecè claudat imperfectionem.

Alio modo possumus intelligere, Christi satis-
factionem oblatam Deo fuisse, supposito decre-
to Incarnationis absolute, id est absque sive præ-
ciso ordine ad redēptionem: & hoc etiam mo-
do posset aliqua ratio obligationis ad acceptan-
dam Christi satisfactionem in Deo cogitari.
Ad cuius evidētiā obseruandum est, in Christo
satisfactionem offerente quatuor esse conside-
randa. Primum est persona Verbi ut subsistens
in humana natura, quæ scilicet persona est prin-
cipium quod operationis satisfactoriæ. Secun-
dum est diuina natura cum sua voluntate;
quæ principium est quo remotum talis opera-
tions. Tertium est humana natura cum sua vo-
luntate quæ principium est proximum eiusdem
operationis. Quartum est operatio cum infinito
suo valore, quem trahit ab infinita suppositi di-

gnitate. Igitur si duo tantum operationis prin-
cipia proxima consideremus, nempe supposi-
tum & humanam eius voluntatem, nullam ex
parte Dei ad acceptandam satisfactionem possu-
mus obligationem cogitare; nisi in ipsius Dei
pacto & promissione fundatam, ut multis argu-
mentis probant hic recentiores. At consideratis
simul omnibus operationis principijs tam pro-
ximis quam remotis, quæ tamen omnia erant
intima Christo satisfaciēti, dicendum est, nulla
etiam supposita promissione vel pacto, non po-
tuisse Deum oblatam Christi satisfactionem
non acceptare. Quia cū vna sit vnius Dei Pa-
tris & Filij & Spiritus sancti voluntas, hoc ipso
B quod vnum ex his tribus suppositis, prout est in
aliena natura subsistens, per vnam in tribus nu-
mero voluntatem satisfactionem æqualem of-
fensæ offert Deo Patri & Filio & Spiritui sancto,
per illam eandem numero voluntatem ac-
ceptandam, non potest à Deo per eam non ac-
ceptari; alioquin à se ipsa discordaret diuina vo-
luntas, mouet enim ad acceptandum volens effi-
caciter ut acceptetur; igitur implicat contradic-
tionem satisfactionem sic oblatam à diuina vo-
luntate non acceptari: veller enim ut offerens il-
lam à se acceptari, ut autem eidem offertur nol-
let eam à se acceptari. Et quia Christi satisfactio
ex omnibus dictis principijs absolute dependet,
idè simpliciter loquendo dicendum est, si con-
sideremus Christi satisfactionem ut oblatam
Deo, supposito decreto Incarnationis, præciso
ordine ad redēptionem, eidem ex parte Dei
correspondere obligationem ad eam acceptan-
dam.

Sed, an hæc obligatio sit ex vera, & propriè dicta Christi sa-
ficatione, diligenter inquirendum est. S. Thom.
1. p. quest. 21. art. 1. ad 3. in huiuscmodi actibus
iustitiae interuenire significat ex parte Dei mi-
nus propriè dictam; quam ait nuncupari conde-
centiam diuinæ bonitatis; Quia debitum (inquit)
est à Deo, ut implatur id, quod eius sapientia & vo-
luntas habet, & quod suam bonitatem manifestat: &
D secundum hoc iustitia Dei respicit decentiam ipsius, se-
cundum quam reddit sibi, quod sibi debetur. Hæc ibi
S. Thom. Cum igitur diuina sapientia & vo-
luntas non à Christo separata, sed illi essentialiter
& intimè coniuncta hoc habeat, ut in satis-
factione perfecta Deo pro peccatis humani gene-
ris oblatam diuina bonitas secundum attributa iu-
stitiae & misericordiæ manifestetur, in ac-
ceptanda satisfactione & retribuenda remissione
non videtur esse ex parte Dei iustitia propriè
dicta, sed ea tantum, quæ dicitur condecentia suæ
bonitatis.

Verum ex ijs, quæ supra diximus in tertio di-
cto circa secundam conditionem, perspicuè constat
magnum esse differentiam inter debitum, quod
E Deo conuenit in ordine ad decretum sive sa-
pientiæ & voluntatis de operatione & effectu
bonitatem eius manifestante, & obligationem
acceptandi Christi satisfactionem supposito de-
creto Incarnationis, præciso ordine ad redē-
ptionem. Primum namque Christus Deo satis-
factionem offerebat non ut subsistens in natura
diuina, sed ut diuina persona subsistens in hu-
mana natura sive ut Deus homo; quod satis es-
se diximus, ut Christi iustitia verè sit & dici
possit ad alterum, scilicet ad Deum ut Deus est:
in Deo autem ex decreto sua sapientiæ & vo-
luntatis in rebus operante propter suam boni-
tatem manifestandam, non potest similis distinc-
tio designari. Secundum, Christus diuina sua vo-
luntate, virtute & dignitate satisfactionem in-
fini-

finitam offerens Patri ex ijs', non ut communibus, sed veluti proprijs', sua scilicet personali proprietate naturam humanam terminante modicatis modo superius exposito, valorem satisfactorijs suis operibus infinitum conferebat, & ea veluti propria, Deo in offensie compensationem offerebat, ita ut satisfaciens & offerens esset Verbum, vt in humana natura subsistens: is autem cui satisfactio offerebatur, esset Deus Pater, Filius & Spiritus sanctus in una simplicissima diuina natura subsistens. Talem autem distinctionem non habet Deus, ut operans ex decreto sua sapientiae & voluntatis propter manifestationem sua bonitatis. Maius igitur in Deo videtur esse iustitiae debitum, & magis propriè dictum in acceptanda Christi satisfactio, quam in implendo diuinae sapientiae & voluntatis decreto in operibus creationis. Sed quamquam haec satis appareret suadere videantur iustitiae obligationem in Deo respectu Christi satisfactio, offerentis esse constituendam, non tamen id efficaciter ostendunt, ut mox dicenda declarabunt.

Suppositis igitur ijs, quae de Christi satisfactio, nis obligationem diximus in 2. parte Controuer-
sie, DICO PRIMO, cum Bartholomeo Medina & alijs recentioribus nullam propriè, & simpliciter in Deo sive obligationem iustitiae commutatiue ad acceptandam Christi satisfactio, nis. Probatur pri-
mo: quoniam qui talem habet obligationem, eius, cui debet, subiicitur voluntati & est eo inferior; Deus autem nullo inferior est nec nulli subiicitur. Et confirmatur: quia talis obligatio & necessitas induceretur in Deum, non ab eius in-
trinsico tantum & essentiali rectitudine diuina voluntatis, sed etiam ex oblate satisfactio, nis perfectione & aequalitate ad offensam. Vera enim esset haec causalis: quia Christus satisfactio, nis obtulit aequali offensae, obligatur Dei voluntas ad eam acceptandam.

Obiectio.

Solutio.

Sed dices satisfactio, nis rationem tanti valoris exhibi-
tam non esse rationem formalem inducendam talis obligationis in Deum, sed esse conditionem requisitam, ut implete Deus quod promisit sub talis operis conditione. At oppositum indicat formalis commutatiue iustitiae ratio in actu satisfactio, nis inuenta; haec enim per se & formaliter satisfactio, nis ad offensam exigit aequalitatem; igitur illa diuina voluntatis obligatio ab extrinsecus oblate satisfactio, nis deriuatur.

SECUNDО DICO, Christi satisfactio, nis il-
lam ex parte sui & Christi satisfactio, nis iustitiae per-
fectionem habuisse, ut sui valoris infinitate & aequalitate ad offensam Dei voluntatem obligaret, si in eam ca-
dere posset obligatio. In hoc dicto conueniunt recentiores omnes Thomistae, & quidam extra-
nei S. Doctoris expositores; & patet ex dictis & E
xplicatur etiam à simili ex Caiet. 1.2. qu. ultima, art. 1. Sicut enim comparando meritum homini-
nis ad mercedem illi debitam secundum se, po-
test in ea iustum simpliciter inueniri: quia po-
test meritum aequari premio reddendo, in ordi-
ne vero ad Deum nulla merito potest inesse iu-
stitia; quia hominis ad Deum non potest esse a-
equalitas simpliciter in aliquo, sed secundum proportionem tantum: Ita comparando Christi satisfactio, nis remissio offensae per eam ob-
tinenda, aequalitas inter eas simpliciter inueni-
tur: at eadem satisfactio, nis, quatenus etiam offer-
tur à Christo, relata ad Deum offensum, non po-
test eum constitutere debitorem, quia capax non
est obligationis ut ante diximus. Ad cuius am-

A pliorem intelligentiam recolenda est doctrina Philosophi in 5. Metaph. in c. de Ad aliquid. & S. Thom. p. 1. q. 13. art. 7. quam ibi latè explicauimus cum Caetano, videlicet relationem quandoque in uno extremo esse rem realem, in altero vero esse rem rationis tantum. Quod contingit (inquit S. Thom.) quandocumq; duo extrema non sunt vnius ordinis, sicut sensus & scientia reseruntur ad sensibile & scibile: quae quidem in quantum sunt res quae in esse naturali existentes, sunt extra ordinem esse sensibilis, & intelligibilis. Et ideo in scientia quidem, & sensu est relatio realis, secundum quod ordinantur ad scientiam, vel sentiendum res, sed res ipsa in se considerata sunt extra ordinem huiusmodi. Vnde in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam,

B & sensum, sed secundum rationem tantum, in quantum intellectus apprehendit ea, ut terminos relationis scientiae, & sensus. Vnde Philosophus dicit in 5. Metaphys. quod non dicuntur relationes eò quid ipsa referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa. Et paucis interiectis: Cum igitur Deus sit extra ordinem creatura & omnes creatura ordinantur ad ipsum, & non è conuerso, manifestum est, quod creatura realiter referuntur ad ipsum Deum, sed in Deo non est aliqua realis relatio eius ad creaturas, sed secundum rationem tantum, in quantum creatura referuntur ad ipsum. Hæc ibi S. Thom. Similiter igitur in re proposita dici potest, ex parte Christi Deo satisfactio, nis, quæ operatio creata est, offerentis rationem inueniri commutatiue iu-
stitia, quia conditiones omnes ad actum per-
fecta & rigorosa iustitiae commutatiue ne-
cessariae eidem satisfactio, nis conueniunt, ut ostendimus. At ex parte Dei nulla potest obligatio iustitiae commutatiue respondere; quia Deus ex sua natura dignitate & excellen-
tia dominium semper habet vniuersale su-
per omnes creaturas: Et ideo ex quavis o-
peratione creatura nihil ei utilitatis aut bo-
nitatis adiungitur; ac proinde neque talis obligatio, sed potest eam absque violatione iustitiae commutatiue pro libito sua voluntatis acceptare vel repellere. Non itaque po-
stulat essentialis & intima ratio commutatiue iustitiae, ut ambo eius extrema mutuo sibi subiificantur & obligentur, sed satis est si vnuum eorum alteri obligationis vinculo se subiiciat; in hoc enim erit vera iustitiae ra-
tio, in altero vero minime, sed aliquid excellen-
tius.

TERTIO DICO, obligationem illam, quæ dicitur oblige-
ximus, Deum supposito decreto Incarnationis ab soluto, id est præciso ordine ad redemp-
tionem teneri ad acceptandam Christi satisfac-
tionem, ad iustitiam commutatiuam propriè
dictam minime pertinere, sed ad iustitiam mi-
nus propriè dictam, quam S. D. appellat conde-
temniam diuinae bonitatis. Prior huius dicti pars
patet ex dictis. Posterior fatis aperte colligitur
ex pluribus diuinae Scripturæ locis, quorum
præcipius habetur Ro. 3. Quem proposuit Deus pro-
pitiationem per fidem in sanguine eius ad offensio-
nem iustitiae sua, &c. Deinde probatur ratione. Obligatio illa, quæ est ex parte Dei respectu Christi satisfactio, nis, pertinet ad iustitiam & non ad commutatiuam, neq; ad distributiuam, neque ad altiore aliquam iustitiae rationem, quæ verè sit ad alterum; ergo ad iustitiam perti-
net minus propriè dictam, quæ est condecentia diuinae bonitatis, secundum quam Deus si-
bi debitor est, ut scilicet implete sua voluntatis decretum. Antecedens quod primam partem patet ex diuinis litteris iustitiae in ordine ad Christi sa-

Iti satisfactionem significantibus. Quoad secundam verò patet ex supradictis. Quoad tertiam est euidentis ex ipsa ratione, seu forma iustitiae distributiae, quæ locum non habet in Deo respectu Christi satisfaciens. Quo ad ultimam verò probatur. Quoniam hæc obligatio ex sola diuina voluntate procedit, quæ prout est in Christo, satisfactionem cauſat & offert pro peccatis hominum, ut acceptetur; ut autem est in Deo Patre Filio & Spiritu sancto, eam acceptat; igitur hæc iustitia non est nisi condecentia diuina bonitatis, secundum quām à Deo debitum est ipsi Deo, ut impleatur id quod semel placuit eius voluntati. Nam & si verum sit id, quod supra quasi obijcendo dicebatur, vñ Christum diuina sua voluntate, non ut tribus communis, sed quasi ut propria & personali proprietate modifcata satisfactionem causare, & eam Deo ut Deus est, offere; quia tamen hæc obligatio diuina voluntatis ad Christi satisfactionem acceptandam ex nullo prouenit eorum, quæ Christo sunt propria, prout à Deo ut Deus est, & à Patre & Spiritu sancto & à seipso, ut est persona diuina distinguitur, sed ex eo tantum, quod Deo communis est ut in tribus suppositis existent, sc. ex ipsa diuina voluntate, ut diuina voluntas est, non autem prout est Incarnati Verbi quasi propria; idcirò hæc obligatio non est iustitiae propria sumptæ, sed communiter & impropriè dictæ, quæ est condecentia diuina bonitatis modo superiorius explicato; nulla enim in Deum cadere potest obligatio, nisi quæ liberum voluntatis actum tribus communem propter summam eius rectitudinem naturali quadam sequela vel colligatione modo nostro intelligendi comitetur. Quæ verò sunt vni tantum persona propria, quatenus propria sunt, nullam respectu Dei aut alicius existentis in Deo possunt habere formalem sive actualem aut virtutem cauſitatem, sed ex diuinis attributis perfectionibus aut rationibus communibus & absolutis vna potest alterius esse causa virtualis in effendo, ut patet de immutabilitate respectu aeternitatis. Et sicut debitum Dei ad voluntatis fusæ decretum exequendum in rebus non oritur ex rebus ab ipsa voluntate decretis, sed ex ipsis diuina voluntatis intima rectitudine & immutabilitate, sic debitum seu obligatio diuina voluntatis ad acceptandam Christi satisfactionem, prout à Christo volita est diuina voluntate, & Deo per eandem oblata, non ex ipso creato satisfactionis actu iam producto, aut etiam à Deo præconcepto, sed ex ipsa diuina voluntatis rectitudine & immutabilitate derivatur. Sed cum in Deo sit ratio dominij, & iustitiae punitionis, quamvis considerata ratione dominij poslit Deus homines etiam innocentes in Infernum perpetuò torquendos detrudere, absque hoc quod vlla fiat eis iniuria; si tamen consideretur Deus præcisè, ut iustus iudex absque dominio, non potest secundum hanc rationem innocentem absque iniustitia punire. Sic igitur in proposito nostro, licet Deus peccatis nostris offensus possit ut supremus Dominus non acceptare, vel etiam annihilare Christi satisfactionem sine iniustitia; si tamen consideretur ut offensus præcisè ab eo potestare dominij tenetur Christi satisfactionem acceptare, vel aliam abundantioram non petere, cum illa sit superfluens, & ex proprijs, &c. & hoc satis esse videtur ad rationem satisfactionis de toto rigore iustitiae; hæc tamen obligatio non videtur excedere condecentiam diuina bonitatis.

A Ex dictis sequitur duplum in Deo sive obligationem ad acceptandam Christi satisfactionem, quarum prima nullam sapit iustitiae propriè dictæ rationem, sed est sola condecentia bonitatis: Secunda ad iustitiam pertinet supradictum, cuius actiones modum nonnunquam induunt iustitiae nostræ commutatiæ, cuius ratio formalis Deo minime congruit, nonnunquam autem distributiae, quæ Deo formaliter & propriè conuenit. Nam si Christi satisfactionem consideremus, ut oblatam aut offerri Deo possibilem per diuinam Christi voluntatem supposito Incarnationis decreto absque ordine sive præciso ordine ad redemptiōnem, correspondet illi ex parte Dei obligatio iustitiae minus propriè dictæ, quæ est condecentia bonitatis: si verò eandem satisfactionem intelligamus, ut oblatam aut offerri possibilem supposito decreto Incarnationis cum ordine ad redemptionem à Christo cognito, aut etiam posita promissione, vel pacto inter Deum & Christum, illi ex parte Dei responder obligatio iustitiae longè altioris rationis quām sit iustitia nostra commutatiæ.

B PRIMA CONCLUSIO: Christi satisfactione quo conclusiones ad intrinsecam perfectionem sive modum in eam ex ratione ad diuinam personam derivatum non est infinita simpliciter in genere moris, sed tantum secundum quid, sc. in genere satisfactionis. Hanc probant & explicant ea, quæ diximus in 1. par. Controversie. Eadem tener Capreolus in 2. sent. dist. 18. q. v. nica ad primum Scoti.

C SECUNDA CONCLUSIO: Christi satisfactione, quæ ratione personam Verbi connotat aut includit, simpliciter infinitam modo superiorius explicato, scilicet, quantum ad formam valoris extrinsecam, dici potest. Simpliciter infinita, non in genere entis sed in genere moris & satisfactionis. Hæc patet ex dictis in prima parte Controversie. Et probatur primum ex Anselmo lib. 1. C. Deus homo, cap. 14. & 19. & D. Tho. infra q. 48. ar. 2. ad 3. Et quarto cont. gent. c. 54. & de Ver. q. 29. a. 7. & in tertio d. 18. q. 1. a. 6. Et ex allegata Extraug. Vngenerus de Indulgentijs. In qua probat Sum. Pontifex thesaurum meritorum Christi esse simpliciter infinitum, & Basilius in Psal. 38. exponens illa verba Frater non redimet, &c. ait pretium satisfactionis Christi superare omnem valorem, quod est esse infinitum. Secundum probatur; quia alias sequeretur satisfactionem Christi non esse maiorem peccato Adæ, cuius oppositum affirmat diuina Scriptura Rom. 5. probatur illatio: quia peccatum Adæ ex se quādam habet infinitatem, quæ scilicet ex se sufficiens est homines etiam infinitos inficere, si tot ex Adam nascerentur: at si Christi satisfactione non haberet ex se sufficientem valoris infinitatem pro peccatis infinitis, maius esset delictum quād donum; ergo. Et confirmatur: quia satisfactione Christi verè sufficiens est pro totius mundi peccatis, etiam si multiplicarentur in infinitum; ergo. Antecedens est Ambrosij Praefat. in Psal. 35. Et probatur: quia Sacra menta Baptismi & Pœnitentia virtutem habent sufficientem ad vniuersa peccata delenda, quamvis multiplicarentur in infinitum: ut probat S. D. infra qu. 68. a. 5. & q. 86. ar. 1. at prædicta Sacra menta virtutem habent ex satisfactione Christi; ergo multo magis talem virtutem habebit ipsa Christi satisfactione: Consequentia verò probatur: quia nisi talis virtus esset infinita, possent adeo secundum numerum vel grauitatem peccata multiplicari, ut illam adæquare non posset Christi satisfactione, si esset finita; atque ita merito timere posse.

D E

postemus, ne Christi satisfactio minimè sufficiens esset pro peccatis; ac præterea Summus Pontifex in decretali *prædicta* concludit non esse timendum, quod exhauriatur thesaurus satisfactionis Christi. Postrem probatur; quia si causæ proximæ alicuius effectus sunt infinitæ, & in illum influunt secundum totam suam virtutem moralem, producunt effectum moraliter infinitum; sed causæ proximæ satisfactionis Christi sunt infinitæ moraliter & influunt in satisfactionem secundum totam suam infinitatem; ergo causant satisfactionem infinitam; Maior patet. Minor, quo ad primam partem asseretur causas proximas satisfactionis Christi esse moraliter infinitas, probatur: quia Christi satisfactio duo habet principia proxima: alterum ut quod, & alterum ut quo. Primum est persona Verbi in assumpta humanitate, quam personam constat esse simpliciter infinitam. Secundum autem est multiplex: primum humanitas unita Verbo, quæ principium est satisfactionis per modum naturæ substantialis: secundum est gratia quæ est principium proximum quo per modum naturæ accidentalis; & hæc in Christo fuit infinita in ratione gratiæ: ut probat infra S.D. q. 7. tertium est charitas quæ principium proximum est per modum habitus imperantis satisfactionem: quæ licet in ordine ad eliciendum a morem Dei fuerit finita; ut probat Asturicensis in sua *Selectione de gratia Christi* pag. 225. & 342. in ordine tñ ad elicendam satisfactionem fuit infinita; ut ait S.D. infra q. 48. a. 2. & in 3. d. 19. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 20. q. 1. a. 3. ad 1. & 2. & alibi. Et Capreolus in tertio d. 20. q. vñica ad 4. *Scoti contra primam conclusionem*, & ratio iam dicta est; quia scilicet per actum charitatis Christus offerebat Deo infinitam suæ personæ dignitatem; & ideo satisfaciebat infinitæ; quod idem dicendum est de alijs humanæ Christi natura virtutibus: nam, ex g. temperantia licet esset ex obiecto suo & intentione finita, quatenus tamen eliciebat actum, per quem subiiciebatur Deo infinita Verbi persona, erat infinita. Quo ad secundum vero partem quod scilicet omnes prædictæ causæ influant in satisfactionem secundum totam suam virtutem, probatur: quoniam hic infinitus influxus nihil aliud dicit, quam elicere actionem reflexuam supra suppositum diuinum, humilando totam eius dignitatem: sed hæc principia tamen actionem elicunt, qua scilicet totam diuini suppositi dignitatem humiliant; ergo moraliter influunt secundum totam suam virtutem: non enim est aut fingi potest, maior vel perfectior influxus moralis eo, quo subiicitur Deo infinita dignitas persona diuinæ.

TERTIA CONCLUSIO: *Valor satisfactionis Christi simpliciter infinitus non ex sola satisfaciens persona dignitate defumitur, sed etiam ex oblatione pro peccatis hominum infinitate derivatur.* Hæc conclusio latè probata fuit & explicata in dicta prima parte *Controversie*.

QUARTA CONCLUSIO: *Christi satisfactionis fuit ex iustitia commutativa propriæ sumpta.* Hæc patet ex 2. parte *Controversie*, & asserit eam Caietan. in Com. 2. Cor. 5. in fine.

QVINTA CONCLUSIO: *Christi satisfactionis ut satisfactio formaliter est, regulatur à virtute iustitiae commutativa; quatenus scilicet ab ea elicetur aut imperatur.* Hæc patet ex dictis in 2. parte *Controversie* in fine; & probat eam Aluarez in sua 4. *Conclusionis* multis argumentis.

SEXTA CONCLUSIO: *Iustitia Christi commutativa in ordine ad Deum erat longè diuersa rationis*

& altioris ordinis, quam iustitia commutativa, quæ est inter homines, hæc patet ex dictis.

SEPTIMA CONCLUSIO: *Christi satisfactionis perfecta fuit, & secundum omnem rigorem iustitiae, quatenus tres illæ habuit conditiones, quæ necessarie sunt, ut adæquet offensam; ad eum ut si creditor inturiam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iustitiae posset exigere.* Conditiones vero sunt: ut non sit ex gratia creditoris, ut sit ex propriis, & ex non debitis alio titulo creditori. Hanc probant uberrimè, quæ diximus in 3. parte *Controversie*.

OCTAVA CONCLUSIO: *Nulla propriæ & simpliciter loquendo, fuit in Deo obligatio iustitia commutativa ad acceptandam Christi satisfactionem.* Hæc patet ex primo dicto tertia pars *Controversie*.

NONA CONCLUSIO: *Christi satisfactionis ex parte sui, & ex parte Christi satisfaciens eam habuit iustitia perfectionem, ut sui valoris infinitate & aequalitate ad offensam posset diuina obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio.* Hæc patet ex 2. dicto eiusdem 3. partis.

DECIMA CONCLUSIO: *Supposito decreto Incarnationis ordinata ad humani generis redemtionem cum eius decreti notitia in anima Christi, aut etiam pacto vel expressa Dei promissione in Deo fuit obligatio iustitia, non solum quæ dicitur condescientia bonitatis, sed etiam iustitia magis propriæ dictæ, non tamen commutativa, sed eminentioris quæ modum habuit commutativa, scilicet imperfectionibus.* In hac conclusione conueniunt omnes ferè iuniores S. D. Interpretes, Medina, Suarez, Valentia, Pefantius, Aluarez. Et habet fundamentum in D. Th. 2. d. 27. q. 1. a. 3. ad 4 eius verba sunt: *Deus non efficietur debitor nobis, nisi forte ex promisso; quia ipse bona operantibus premium re promisit;* & idcirco non est inconveniens, si ab ipso quis mereri posset, ex quo aliquo modo debitor est. Hæc ibi. Qui tamen in 1. parte q. 21. a. 1. ad 3. & alibi negat, Deum cuiquam esse debitorum, eo quod ipse ad alia non ordinatur, sed alia ad ipsum. De qua re videndum est Bergomas in *aurea Tabula*, dub. 431. & Caiet. 1. 2. q. 114. ar. 1. & 3. Et ibi Conradus & Medina. Sed licet Deus ab extrinseco nequeat obligari, & alteri primò ac propriæ non obligetur, sed sibi tantum, hæc tamen obligatio, quam Deus habet respectu sui, in promissione fundatur homini facta sub onerosa conditione; ac proinde respicit hominem mōrem aut satisfacientem tamquam alterum iustitiae terminum vel extremum secundarium, & non tantum ut materiam circa quam versatur obligatio, quam Deus habet primò respectu sui; longè siquidem est diuersa ratio de creaturis, quoad earum perfectiones naturales in ordine ad Dei sapientiam & voluntatem, & de homine prout intellectualis est & liberi arbitrij, qua ratione fiunt ei promissiones à Deo. Deus enim in ordine ad creaturas quoad

E earum perfectiones naturales nulli potest esse debitor, nisi sibi iphi, ut probat S.D. i. p. loco notato, & latius in 2. cont. gent. c. 29. at in ordine ad creaturam rationalē cui fit promissio, quamvis non sit Deus per se primò debitor, extenditur tamen ad eum quodammodo secundariō ratio debiti hoc ipso, quod ei facta est promissio. Neque tamen ad eum Deus ordinatur, aut ei subiicitur; quia non ei per se primò debitor est sed sibi tantum; nam ea tantum ratione creaturæ rationali debitor est, quia semetipsum ad aliquid ei tribuendum obligauit: nam promissio à Deo creaturæ facta magis & prius fit ipsi Deo quam Creaturæ; quia Deus aeterno suæ voluntatis decreto sibi primò loquitur, deinde illud in tem-

in tempore sub forma promissionis creature manifestat.

ULTIMA CONCLVSIO. *Supposito decreto*
 „ *Incarnationis absolute, id est præciso ordine ad redem*
 „ *ptionem, intelligitur in Deo fuisse debitum sine obliga*
 „ *tio iustitiae minus propriè sumptus: que sc. est decencia*
 „ *bonitatis. Hęc patet ex 3. dicto ultima partis huius con*
 „ *troverbie.*

CONTRA primam conclusionem produci pos-
 sunt argumenta, quibus probatur 2. & 3. conclu-
 sio, que nihil aliud concludunt, quām satis-
 factiois actum hoc modo sumptum dici posse
 simpliciter infinitum extrinseca quadam deno-
 minatione ex diuino supposito simpliciter infi-
 nito deriuata, vt ante diximus.

CONTRA SECUNDAM Conclusionem sunt
 argumenta quæ referunt & soluunt Capreolus
 in 2. d. 18. q. vñica, Caetanus super hoc art. Barthol.
 Medina in suo dubio sine q. de perfectione satisfactiois
 Christi, Suarez disq. 4. sect. 4. Asturicensis in allegata
 quæst. 5. dub. 2. fol. 292. Vasquez disq. 5. Albertinus
 in sēpè allegato Corollario 17 punct. 4. pag. 333. & Al-
 uarez disq. 4.

Contra eandem Conclusionem argumentatur Rada. da Controv. 13. art. 2. probans meritum Christi ex sua ratione formalis ex propria bonitate intrinseca non fuisse infinitum, nec infiniti valoris: eadem autem est ratio de satisfactione, cuius valor infinitus ex eadem radice deriuatur, nempe ex infinita suppositi dignitate. Sic igitur arguit.

Primum: Aut bonum velle Christi, quo per creatam meruit voluntatem, fuit acceptatum tantum quantum erat persona Verbi, aut non: Si secundum admittis, ergo ex se non habuit necessitatem acceptabilitatis, vt possit sufficere pro infinitis, & consequenter non erat infinitum: si primum concedis sequitur illud bonum velle Christi ratione suppositi habuisse rationem infinitæ acceptabilitatis, & consequenter erit infinitum bonum; & tantum quantum Verbum quod est absurdum. *Responde-*
tur verum esse secundum: Ad argumentum aduersus hanc partem negatur illatio, quia velle & satisfactio Christi hoc ipso, quod erat actio meritoria & satisfactoria diuini suppositi, habebat infinitatem in genere meriti & satisfactionis, licet non in genere entis; poterat enim Christus sive voluntatis operatione mereri omne illud, quod potest cadere sub meritum & satisfacere pro omni quantuuis graui peccato vel of-
 fensia.

Obiectum 2. **Secundum:** Principium per se actionis meritoriae Christi sumptum cum omnibus respectibus ad Verbum vel ad aliud est finitum intrinsecè, igitur & actio eius fuit formaliter finita & limitata; ergo finitè acceptata. Antecedens patet. Quia principium illius actionis est voluntas Christi creata gratia finita informata, quæ ex respectu ad Verbum nullam induit infinitatem intrinsecam; quia omnes hi respectus sunt finiti. Consequens probatur; quia à principio essentialiter & intrinsecè finito non potest ori-
 ri operatio formaliter & intrinsecè infinita, &c.

Salut. *Respondeatur* infinitatem operationum Christi in genere moris non desumi ex principio quo, sed ex principio quod, scilicet à supposito Verbi simpliciter infinito. *Sed contra* (inquit) Principium quod non agit nisi in virtute principij

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A quo; ergo quamvis principium quod sit infinitum, non potest ab eo oriri actio infinita, nisi præcise iuxta mensuram principij quo. *Et confirmatur.* *conf.*

Quia agens quod per principium formale formaliter finitum in genere entis & naturæ non potest causare effectum formaliter infinitum, nec elicere actionem formaliter infinitum; ergo nec per principium quo formaliter finitum in genere moris & gratia potest elicere actionem formaliter infinitam in genere moris. *Respondeatur,* nullam esse consequentiam, loquendo de infinitate moris, quamvis vera sit de infinitate actus in esse naturæ; quia dignitas suppositi agentis se habet vt forma quædam extrinseca actus in genere moris, & idcirco valor actus satisfactorij in genere moris secundum agentis suppositi dignitatem attenditur, licet in ratione efficientis suppositum non agat, nisi in virtute principij quo. *Vnde ad confirmationem negatur consequentia;* quia dignitas suppositi non se habet, vt forma respectu actus in genere entis, sicut eius est forma in genere moris. *sed responsonem* *Instabili* *hanc arguit Rada.* **Primum.** Quia ratione personæ non acceptantur illi actus tantum, quantum persona, ergo. **Secundum,** Quia nullam bonitatem intrinsecam moralem vt suppositum sub ratione suppositi illis confert. **Tertium,** Quia si illam tribuit, illa infinitas non est intrinseca actui sed extrinseca, ergo. *Probatur* hoc assumptum. Quia actus voluntatis Christi, cum sit in specie moris, habet intrinsecam differentiam & proprietatem, qualiter & finitur in sua specie, nec intensionem habet infinitam: at supposita bonitate morali actus finita & limitata, valor eius intrinsecus non potest esse infinitus: quia tantum acceptatur, quantum valet ex se & ex propria bonitate intrinseca; ergo si bonitas actus est ex se & intrinsecè finita, non potest ex se acceptari pro infinitis. **Quartum,** Si circumstantia & dignitas personæ auget interdum intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, hoc est, quatenus aliquo modo redundat in obiectum, augendo vel mutando bonitatem eius obiectuam, vt quando pauper facit elemosynam, illa circumstantia personæ auget bonitatem; quia illud obiectum ad talen personam comparatum censetur difficultius & maioris quantitatis proportionalis. *Et hinc fit, vt hæc circumstantia personæ, etiam si infinita sit, non infinitè augeat hanc bonitatem, sed limitatur ex habitudine & modo,* quo talis actus tendit in obiectum sic affectum, quæ necessariè est finita; ergo licet operatio creata Christi sit personæ infinitæ, non tamen est intrinsecè & formaliter infinita: quia sic auget bonitatem intrinsecam, non quidem vt suppositum, sed vt obiectum; ex qua ratione non habet infinitatem intrinsecam actus. *Respondeatur ad primum* nullam esse consequentiam: quia persona non confert actui satisfactorio suam bonitatem in genere entis, sed tantum confert ei bonitatem in genere moris modo superioris explicato. *Ad secundum* negatur antecedens; non enim assentior Vasquezio dicenti in sua disputat. b. cap. 2. ex Deitate propter fundamentum unionis personalis deriuari in naturam humanam per denominationem tantum extrinsecam effectum quendam moralis sanctificationis, in quo ipsa Deitas tamquam forma includatur, sicut ferrum ignitum continet vt formam ignem ipsum; nam præter extrinsecam hanc denominationem resultat in actu satisfactionis bo-

vnita humanitati. Deinde dico, personam infinitam cum tali conditione non esse personam offendam sed satisfacientem, ut latè superius explicauimus. *Ad tertium* negatur prima consequentia sive conditionalis: Ad eius probationem dico, Verbum secundum se, id est ut est subsistens in diuina natura, esse creditorem, ut autem est unum humanæ naturæ & in ea subsistit, esse satisfactorem.

Obiect. 4. *Quartò*, Si Verbum mereretur, aut satisfacret per velle increatum solum mereretur aut satisfaceret infinitè & pro infinitis; ergo cum mereretur & satisfaceret per velle creatum, non mereretur & satisfacbat infinitè & pro infinitis ex natura & valore actus. Probatur consequentia. Nam alias velle proprium Verbi non esset in se maioris bonitatis, quam velle naturæ assumpta in ipso. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia velle proprium Verbi præter valorem meriti aut satisfactionis infinitum, quod pertinet ad genus moris, haberet etiam infinitatem simpliciter in genere entis, que non conuenit actui creato.

Obiect. 5. *Quinto*: Actus elicitus à voluntate creata Christi non erat infinitus in bonitate moraliter; ergo per illum Christus non meruit infinitè. Antecedens probatur. Quia differentia eius essentialis & intrinseca non erat infinita perfectionis, ergo. Probatur hoc antecedens primò; quia nihil aliud à Deo habet infinitam perfectionem. Secundò; quia talis actus nec habet infinitatem in intentione, quia non est possibilis; neque habet infinitatem in extensione, quia unica ac simplici habitudine fertur in obiectum, quamvis infinitum. *Resp.* falsum esse antecedens. Ad probationem negatur consequentia; quia bonitas seu valor moralis actus non attenditur penes intrinsecam & essentialiem eius differentiam; hæc enim sumitur ab obiecto, & pertinet ad physicam actus bonitatem, sed valor seu bonitas moralis operationis oritur ex operantis suppositi dignitate: nec correspondet valor hic operis intentioni aut extensiōni, aut alijs qualitatibus & modificationibus actus intrinsecis, sed soli dignitati suppositi operantis. Et quemadmodum obiectum actus infinitum physicam aetui confert infinitatem, si totaliter actus attingat obiectum, ita suppositum illi actui valorem moraliter tribuit infinitum, qui morali attingentia totaliter attingit suppositum operans: fit autem hæc attingentia per hoc, quod non solum egreditur actus à supposito, sed etiam supra ipsum secundum totam eius dignitatem quadam ratione sive modo reflectitur, ut antè diximus.

Obiect. 6. *Vltimò* Si meritum Christi fuit infinitum ex sui ratione formalī & intrinseca, sequitur quod potuit Christus plus mereri, quam Deus potuerit præmiare seu remunerare: sed consequens videtur absurdum; ergo antecedens non est concedendum. Sequela probatur. Quia meritum infinitum non potest habere præmium æquale, nisi sit etiam infinitum: at hoc Deus conferre non potest. Probatur hæc minor. Quia nec infinitam gratiam nec infinitam visionem sui potest efficere. *Respondetur*, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur minor; potuit enim Christus non solum gratiam & alia dona hominibus & angelis mereri secundum perfectiores & perfectiores gratia & donorum gradus usque in infinitum, sed etiam mereri potuit, ut pater aut etiam Spiritus sanctus humanæ naturæ personaliter vniretur, vel etiam ut Filius alias individuales humanas, vel et-

A iam angelicas specie diuersas naturas assumeret. De qua re differit Vafquez *disp. 6. cap. 4. & post eum latè & subtiliter Albert. Coroll. 18. p. 4. n. 55. pag. 337. & seq.* *Secundò respondetur*, quod licet Deus nequeat facere præmium vel condonationem offendæ simpliciter infinitam in ratione entis physici, potest tamen efficere præmium & condonationem offendæ infinitam in esse morali, & ita potest esse æqualitas inter meritum vel satisfactionem cum præmio & condonatione. Sicut enim non potest Deus facere præmium infinitum physicè & entitatiè; quia tale infinitum non est factibile; ita Christi meritum & satisfactione non sunt physicè infinita, sed cum infinitatem habeant moralem, ut antè diximus, correspondet eis præmium vel offendæ condonatio moraliter infinita: Præmium quidem; quia licet claritas corporis, vel exaltatio nominis, quam Christus sibi meruit, finita sint entitatiæ; quia tamen illi data sunt de omni rigore iustitiae, sunt præmia quædam infinita in ratione præmij. Et similiter quod fiat offendæ remissio ad æqualitatem, & de omni rigore iustitiae, est aliquid moraliter infinitum, & ita proportionabiliter sibi correspondent meritum & præmium, satisfactione & offendæ condonatio: cætera vero ad infinitatem meriti Christi Domini per intentum inferius erunt examinanda, scilicet *quest. 19.* Alioquin quædam eiusdem authoris argumenta iam antea ab alijs soluta prætermittimus.

CONTRA TERTIAM conclusionem nulla supersunt argumenta diluenda: nam quæ tangit Vafquez *disp. 6. cap. 2. ex ijs*, quæ diximus in prima *Controversie* parte, facile confutantur.

CONTRA QVARTAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt & soluunt Barth. *Med. in sua quest. De satisfactione Christi*, & sunt argumenta apud eum primi ordinis: & ea quæ soluit Suarez *disp. 4. sect. 5.* & Asturicensis in sua *Relatione de Christi gratia* q. 5. a. 2. d. 3. Valen. & Aluar. *Super hoc art.* & Albert. in *allegato Corollario 18. punc. 3.*

Contra eandem Conclusionem, quatenus *Obi. Suar. 5. coni. 4. conc.* satisfactioni Christi tribuit rationem iustitiae commutatiæ, argumentatur Suarez. Primo: ius diuinum est altioris ordinis, quam sint omnia iura humana; ergo virtus illa, per quam Christus exhibuit satisfactionem æqualem pro alienis peccatis, non est eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiæ, quæ est inter homines. Antecedens patet. Consequentia vero probatur à simili; nam implere promissum Deo, etiam in Christo Domino ad aliam virtutem pertinet, quam fit fidelitas inter homines, non quia non posset ad æqualitatem impleri, quod promissum est, sed quia promissio ad Deum inducit ius & obligationem altioris ordinis, quam promissio ad hominem. *Resp.* nullam esse consequentiam; nam, ut supra diximus, cum actus iustitiae sit ad alterum, si in uno tantum extremo fuerint propriæ iustitiae conditiones, alterum autem ob sui excellentiam earum aliquas non admittat, erit in uno tantum iustitia commutatiæ, & non in altero, quod defectu conditionum illius non est capax. Est igitur Christi satisfactione actus iustitiae commutatiæ formaliter, quamvis hæc sit altioris ordinis quam nostra. Ad probationem negatur allusum, loquendo de promissione & actu promisso formaliter, ut promissum est, quicquid sit de eo materialiter sumpto.

Obiectio 2. Secundū: Hæc virtus in Christo non est pœnitentia, sicut in alijs hominibus, & inclinat ad reddendum debitum Deo, ergo verisimile est, eam à virtute religionis non esse distinctam. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia pœnitentia significat propriè retrahitatem prioris facti vel prioris voluntatis; ergo in Christo Domino locum non habuit. Quod ad secundam patet. Consequentia vero probatur. Quia virtus religionis inclinat ad reddendum omne debitum Deo. Respondet, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur antecedens; nam ad religionem pertinet exhibere Deo reverentiam & cultum illi debitum, quatenus primum est principium creationis & gubernationis rerum, ut ait S. D. 2.2.q.8.1.3. Constat autem satisfactionem pro peccato non esse Deo debitum sub ratione cultus & reverentie, quatenus est primum rerum principium, propriè & formaliter loquendo. Opinionem hanc Suarezij, nimirum Christi satisfactionem ad virtutem religionis pertinere, consutat acriter & vberimè Valq. diff. 7. c. 4. & seq.

Obiectio 1. Contra eandem Conclusionem argumentatur Vazquez. Primo, Christus non potuit reddere aliquid Deo, quod esset ei alicuius utilitatis, aut commoditatis; ergo virtus, qua Deo pro nobis satisfecit, non est dicenda pars iustitiae subiectiva sed solum potestiuia. Probatur consequentia. Quia proprium est iustitiae, ut id, quod redditur, sit utile vel commodum ei cui redditur. Respondet, nullam esse consequentiam. Ad eius probationem dico, assumptum verum esse, quodvis, cui redditur aequaliter, capax est nouæ utilitatis aut commoditatis: quod si talis non sit in eo capacitas, erit quidem iustitia ex parte redditis aequaliter, non autem ex parte eius cui redditur aequaliter, sicut in proposito, &c.

Obiectio 2. Secundū: Homines pro peccato in Deum commisso non debebant satisfactionem Deo ex iustitia; ergo nec Christus pro eis soluens potuit ex iustitia satisfacere. Probatur Consequentia. Quia Christus idem onus subiit satisfaciendi Deo, quod homines habebant; ergo si materia talis satisfactionis non fuit hominibus materia sufficiens, ut ex iustitia Deo satisfacerent, non potuit etiam Christo esse. Quod si dicas, homines non potuisse satisfacere Deo ex iustitia, quia non potuerunt reddere Deo aequaliter, Christum autem potuisse ex iustitia satisfacere, quia reddere potuit aequaliter: hoc (inquit) respondum facile explodi potest. Quia Christus non potuit subire aliam obligationem erga Deum pro offensa & peccato ab eis commisso, quam habebant homines: at homines non tenebant obligatione iustitiae ad solutionem; ergo neque Christus pro illis soluens obligatione iustitiae ad id teneri potuit. Maior probatur: Quia Christus nullo alio titulo iustitiae obligari poterat, nisi ut illorum debitum in se susciperet & per solueret. Minor vero probatur: Quia obligatio alicui satisfaciendi ex iustitia propriè ortum habet semper ex iustitia violata. Atqui homines peccantes peccato superbiae aut intemperantiae aut alio, non peccauerunt contra iustitiam propriè erga Deum; ergo homines non tenebant obligatione iustitiae ad soluendum. Maior huius argumenti probatur: Quia ubi iustitia violata non est, iustitia ipsa non postulat satisfactionem aut compensationem; sit enim hæc solum ex iustitia ad

reducendam aliquam inæqualitatem antea factam contra iustitiam ad æqualitatem, quam ipsa violata iustitia postulat. Minor vero probatur. Quia alioquin sequeretur homines in quoquis peccato contra duplum virtutem specialem peccare, ac proinde quodlibet eorum peccatum in duplice specie constitui, altera contra temperantiam aut humilitatem &c. altera contra iustitiam erga Deum violando ius illius; ut hoc est absurdum. Resp. nullam esse consequentiam, loquendo de satisfactione ex perfecta iustitia. Ad cuius probationem bene respondet arguens. Ad impugnationem responsionis dico, falsam esse maiorem propriè & formaliter loquendo; nam quia non poterant homines ex proprijs & alijs indebitis reddere Deo æquivalens pro offensa, non erat in eis obligatio perfectæ & commutatiæ iustitiae, sed imperfectæ tantum scilicet ex virtute pœnitentiae. Christus autem ob infinitam suæ personæ dignitatem poterat æqualem offensæ Deo reddere satisfactionem, & ideo ex obligatione perfectæ & propriè dictæ iustitiae commutatiæ satisfecit. Materialiter autem loquendo certum est eandem tuisse Christi & hominum obligationem; quoniam & hi pro proprijs, & ille pro eisdem ut alienis per actus humilitatis, doloris &c. satisfacere tenebatur.

Obiectio 3. Secundū respond. falsam est minorem dictæ sol. 2. impugnationis. Ad cuius probationem negatur minor: cuius ratio est; quoniam homo per actum intemperantiae mortalem duplum contrahit peccati deformitatem, alteram contra virtutem intemperantiae ratione conuersioris ad obiectum à recta ratione & lege naturali dissonum, & iniustitiae per auctorinem à Deo summo bono, cui tamquam primo rerum principio & gubernatori ac ultimo fini summus debetur honor & reverentia, non per actus tantum religionis, sed per directionem omnium actuum voluntatis in ipsum, ut ultimum finem, qua dignitate quantum sit ex actu & intentione peccantis finem ultimum in recreata constituentis, Deus cum summa priuatur iniuria saltem implicita & virtuali ad iniustitiam reductiæ pertinente, ac per hoc iustitiae æqualitate compensanda.

Obiectio 4. Tertiū sic arguit: Christus non minus per se est nec alio modo satisfaceret Deo pro nobis, etiam si pro nobis non spopondisset, quam nunc satisfecit spondens pro nobis: at si non spopondisset, non satisfaceret ex iustitia; ergo neque ex iustitia satisfecit. Minor probatur. Quia sicut de ratione iustitiae est æqualitas seruanda cum alio, ita est debitum seruandi hanc æqualitatem: at si Christus non promisisset, nullo debito & obligatione teneretur ad satisfaciendum; ergo si non spopondisset, non satisficeret ex iustitia. Resp. primo, falsam est maiorem; quia si Christus non spopondisset aut debitum pro nobis satisfaciendi non suscepisset, non fieret eius satisfactio intuitu constitutio Æqualitatem iustitiae inter Deum offensum & hominem peccatorem; & ideo satisfactio Christi non pertineret ad iustitiam propriè dictam. Quemadmodum si Petrus debeat Paulo centum aureos, & Ioannes totidem donet Paulo titulo gratitudinis, non autem intentione satisfaciendi pro Petro, datio illa sua solutio non erit operatio iustitiae neque satisfactio.

Obiectio 5. Secundū respond. falsam est minorem loquendo de de-

do de expressa & non implicita tantum pro-
missione; iam enim diximus, hoc ipso Chri-
stum obligationem accepisse satisfaciendi, quod
humani generis caput effectus est, quam tamen
etiam libera promissione firmauit; itaque
si Christus, nulla præmissa libera promissione
Deo satisfactionem pro peccatis humani gene-
ris obtulisset, equalitatem inter nos & Deum iu-
stitiae perfectam constituisset. Et in hoc sensu vi-
detur accipiendum id, quod ait Alvarez. scilicet ad
veram & perfectam iustitiam satis esse (quantum
sit ex parte debiti) vt ille, qui satisfacit, vel
ille pro quo fit satisfactio, teneatur ex debiti
satisfacere & satisfaciendo reddit aequiu-
lens. Quare meritò Valquez Suarezum im-
pugnat afferentem, ad rationem iustitiae pro-
priae satis esse operari intuitu constituendæ æ-
qualitatis, etiam si operans sive satisfaciens
nulla ad operandum aut satisfaciendum obligatione
teneatur; contrarium enim expressè docet
S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. 1. & quæst. 108. art. 2.
ad 1.

Alavez.

Suarez jdi-
tum reperi-
tur.

S. Tho.

Obiect. 4.

Conf. 1.

Solutio.

Ad 1. conf.

Ad 2. conf.

Obiect. 5.

Quarto probat in septimo cap. disputationis octauæ
non satis esse distinctionem naturarum in ea-
dem persona, vt ratione vnius naturæ possit si-
bi ipsi subsistenti in altera natura secundum
rationem iustitiae propriè dictæ satisfacere: pri-
mò, quoniam ille, qui primariè satisfacit,
idem est secundum rem cum Deo, cui satisfa-
ctio exhibetur; ergò satisfactio non est vnius
ad alterum. Et confirmatur primò. Quia dicentes
eandem personam per alteram naturam satis-
facere, & per alteram satisfactionem accepta-
re immutant distinctionem aut conditionem
Aristotelis dicentes iustitiam esse ad alterum;
sic enim non esset ad alterum sed eiusdem
ad seipsum per alteram & alteram naturam.
Secundò confirmatur: Quia non satis est ope-
rationem esse ad alterum simpliciter, & natura
& supposito distinctum, sed oportet etiam
vt sit ad alterum, qui sit sui iuris, id est qui
habet bona propria, quibus satisfaciat: at satis-
factio Verbi per humanam naturam non po-
test hoc modo dici ad alterum; ergo. Probatur
minor: Quia bona, ex quibus exhibetur satis-
factio Verbo, sunt ipsius secundum valorem, licet
elicita sint ab humanitate, ratione cuius ipsa hu-
mana natura se habet comparatione Verbi sicut
pars Patris, & sicut filius nondum emancipa-
tus.

Respondetur, nullam esse consequiam; quia
licet sit idem suppositum, aequialet tamen
duobus ob duas substanciales naturas, in qui-
bus subsistit; ita vt eadem Verbi persona sit
diuinum suppositum & humanum, Deus & Ho-
mo. Ad primam Confirm. negatur assumptum;
non enim immutatur aut destruitur illa Phi-
losophi conditio, sed magis eleuator &
extendit ad superioris ordinis extrema Phi-
losophi minime cognita. Ad secundam Confirm.
nego minorem. Ad eius probationem dico
primò, bona quibus satisfecit Christus esse pro-
pria Verbi prout ab hoc Deo & ab alijs per-
sonis distinguitur; quia scilicet satisfactio va-
lorem habet ex propria & personali Verbi di-
gnitate, vt ante diximus. Secundò dico, huma-
niam naturam ratione dominij specialis, id
est, libertatis respectu suarum operationum si-
milem esse filio emancipato, & secundum hanc
rationem liberam omnem operationem esse il-
lius propriam, vt perspicue supra demonstrau-
imus.

Quintò probat in cap. 3. eiusdem dis. Christi

A satisfactionem non fuisse ex proprijs ac proin-
de neque ex iustitia. Primò, Quia vera est hæc
propositio: Christus satisfecit, in quantum ho-
mo: & licet (inquit) addi possit, in quantum ho-
mo Deus, concedenda tamen est propositio il-
la sine additamento: At Christus in quantum
homo non satisfecit ex proprijs, ergo. Maior
probatur. Primò: Quia Sancti Patres illam
concedunt & præsertim S. Thomas & nullus
hæc tenus eam negavit. Secundò, quia Christus
in quantum homo est Sacerdos & mediator, ergò
etiam in quantum homo est satisfactor & re-
demptor. Minor vero probatur: quia Sanctitas
non erat propria Christo in quantum homo,
sed donata à Deo, ergo. Probatur hoc assum-
ptum; nam quamvis concretum naturæ positum
ex parte subiecti secundum aliquorum opinio-
nem supponat pro supposito, tamen positum
ex parte prædicati iuxta omnium sententiam
supponit pro natura: at natura gratiam & do-
nationem accepit, ergo etiam Christus in
quantum homo. Probatur prima propositio.
Quia S. D. in quæst. 16. art. 10. & 11. ait, quo-
ties additur particula, in quantum vel secundum
quod, terminum illum concretum, homo, ma-
gis propriè ponit pro natura, quam pro supposi-
to, quia videtur esse ex parte prædicati & quam-
vis dicat, terminum illum concretum, homo, pos-
ses supponi pro supposito in prædicatis proposi-
tionibus, dicit tamen sensum illum esse minus
proprium; igitur sanctitas non erat propria
Christo in quantum homo, sed donata à Deo. sec-
undò probatur idem assumptum. Omnis creatura
indiget gratia Dei, & eam gratis accipit vt me-
reatur: at Christus in quantum homo est crea-
tura; ergo Christus in quantum homo indiget
gratia Dei vt mereatur. Maior patet. Minor pro-
batur ex dictis. Quia terminus ille, homo, se re-
net ex parte prædicati, & stat pro natura non
autem pro supposito nisi impropriè. Tertiò
probatur idem. Christus in quantum homo
prædestinatus est Filius Dei, hoc est ad vno-
nem hypostaticam: at prædestinatio est gratia
præparatio; ergo Christo in quantum homo,
sunt ab æterno gratia vniuersis præparata; ergo
Christus, in quantum homo gratiam accepit in
tempore. Probatur hæc secunda consequen-
tia. Quia quod ab æterno præparatur gratis,
in tempore etiam datur gratis. Resp. pro-Solm.
positionem illam, Christus satisfecit, in quantum ho-
mo, duplice sumi posse; Vno modo, vt hoc no-
men homo sumatur in reduplicatione, vel spe-
cificatione ratione naturæ. Alio modo, vt su-
matur ratione suppositi in humana natura sub-
sistens. Si primo modo sumatur, duplice ad-
huc potest intelligi; vno modo præcise, alio mo-
do absque præcise. Si præcise sumatur, sensu
est: Christus satisfecit in quantum homo, id
est, ratione humanae naturæ (intellige gratia per-
fectæ) nullo alio concurrente, vt principio quo
vel quod: & sic est manifeste falsa, quoniam ex-
cludit diuinum suppositum, ex cuius digni-
tate valor ad satisfactionem deriuatur infinitus.
Si vero absque præcise sumatur, vera est
propositio & sensus est: Christus satisfecit per
humanitatem (gratia perfectam) vt principio
quo: per hoc autem non excluditur suppositum
vt principium quod, sed magis in ipsa pro-
positione significatur afferente, Christum id
est, personam Verbi subsistens in humana
natura satisfecisse. Vbi duo perspicue deno-
tantur principia, scilicet Christus agens vt quo,
& humana natura agens vt quo. Si vero suma-
tur

tur ratione suppositi in humana natura subsistē. A tur ratione suppositi in humana natura subsistē. A

verissima est, ut patet ex dictis, licet sit minus propria. Ad argumentum igitur, admissa maiori in utroque posteriori sensu, dico primō ad minorem, Christum in quantum homo est, id est ratione humanae naturae ut principij quo, non satisfecisse ex proprijs, sed tamen Christum satisfaciente ut principium quod per humanae naturam satisfecisse ex proprijs, nisi quatenus liberē satisfactionis actus elicit. Secundō dico, sumendo nomen illud homo ratione suppositi in humana natura subsistens, falsam esse minorem; sic enim Christus in quantum homo, id est ut suppositum in humana natura subsistens, satisfecit ex proprijs. Et eodem modo respondendum est ad probationes dictae minoris; concludunt enim Christum, in quantum homo est, id est ratione humanae naturae ut principij quo, non habuisse gratiam ex proprijs, nec meruisse aut satisfecisse ex proprijs: sed quia ponendo principium quo, & aliquid de eo negando aut affirmando, non excluditur principium quod cum ijs, quae illi conueniunt, & ijs, quae ex eo deriuantur in operationem, sed in ipsa magis clauditur propositione dicente, Christum satisfecisse, scilicet ut quod. Cum enim dico, Christus satisfecit, in quantum homo, duo satisfactionis principia significo, alterum quod per ea verba, Christus satisfecit, alterum quo per illa verba in quantum homo. Quod vir acutus Vasquez non aduertit, aut consulto dissimulauit. Quem autem sensum habeat illa propolitio, Christus in quantum homo est predestinatus Filius Dei, declarat S. D. infra q. 24. a. 2. & ibi Caiet. & alij expositores.

CONTRA 3. Concl. sunt argumenta quædam Suar. & Vasq. quæ produximus contra præcedentem concl. & soluimus, & ea quæ refert & soluit Aluar in 4. sūt diff.

Obiect. A
floricensis
primacont.
§ concl.

solut.

Contra eandem conclusionem argumentatur Asturi. Primō: In Christi anima non reperitur virtus iustitiae commutatiæ erga Deum; ergo satisfactionis Christi nequit esse actio elicita aut regulata à virtute commutatiæ iustitiae. Consequens manifesta. Ante probatur. Gratia Christi in esse physico considerata, & quatenus ex ipsa effluunt virtutes infinitæ, est prorsus eiusdem speciei cum gratia cuiuslibet hominis iusti; sed in alijs hominibus iustis ex habituali gratia non oritur virtus commutatiæ iustitiae erga Deum; ergo neque in Christi anima ex essentiæ habituali gratia oritur habitualis commutatiæ iustitia. Responsi. falsum est antecedens Ad eius probationem negatur conseq. quia subiectum gratiæ & virtutis principale est suppositum naturæ intellectualis; suppositum autem Christi erat infinita simpliciter dignitatis & æquale Deo, & ideo potuit esse virtus iustitiae commutatiæ in eo erga Deum, non autem in alijs hominibus, quorum supposita finita sunt perfectionis & dignitatis. Secundō resp. gratiam Christi habitualem in esse physico eiusdem esse rationis cum gratia cæterorum hominum, diuersæ verò rationis in esse morali propter coniunctionem ad suppositum simpliciter infinitum ex quo merita & satisfactiones valorem trahent infinitum, atque adeo sufficiens ad æquitatem iustitiae constitutandam. Tertiū resp. nullam esse consequentiam dictæ probationis; Quia licet Christi gratia eiusdem esset speciei cum gratia cæterorum hominum, ad nobiliores tamen actus & terminos extendebatur in Christo, quam in alijs ob infinitam supposi-

ti dignitatem, ex qua Deo reddere poterat æquivalentem offensæ satisfactionem ex proprijs & alijs indebitis, alij verò minimè.

Secundō sic arguit. Si in Christi anima fuit iustitia commutatiæ erga Deum, sequitur Christum satisfecisse, quatenus operabatur, ut æqualis Deo id est prout se gerebat in sua operazione, non ut subditum Deo, sed ut Deo æqualem:

at consequens & ratione dissentit, & non videatur consentire catholicæ veritati; ergo &c. sequela est manifesta: nam iustitia commutatiæ ex propria & essentiæ sui ratione respicit æquitatem; ergo eius operatio prout ab ipsa procedit, non est inferioris ad superiorem, sed æqualis ad æqualem. Falsitas verò consequentis seu minor quo ad primam partem probatur. Christus quatenus merebatur apud Deum, & ipsi satisfaciebat pro nobis, operabatur ut homo per voluntatem humanam, ergo ut minor Patre & inferior illo. Et confirmatur. Quia potissima operatio satisfactoria Christi fuit eius passio voluntariæ pro nobis suscepta: sed Christus in acceptanda passione & morte gesit se ut minorem Patrem; ergo. Secunda propositio probatur. Quia Christus passione acceptauit ex obedientia Patris iuxta illud 10. 14. Ut cognoscat Mundus, quia diligo Patrem. & sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio; surgite, eamus hinc; ad subeundam videlicet mortem, ut explicat Aug. 1. 13, de Trin. c. 14. Deinde probatur eadem minor quo ad alteram partem, videlicet consequens illud non satis fidei veritati consentire, ex illo Pauli ad Philip. 2. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, &c. ergo Christus sui nominis exaltationem & corporis immortalitatem promeruit à Deo, non prout se illi æqualem gesit, sed ex humilitatis & obedientiæ actionibus, quibus suam humanam voluntatem diuina summisit. Respondetur, nullam esse consequentiam; satisfecit enim Christus, ut æqualis Deo quo ad suppositum, & ut minor & subditus quo ad humanitatem. Sed rursus in supposito satisfaciente duo sunt consideranda; alterum est ipsum suppositum satisfaciens, & secundum hoc satisfecit, ut æqualis Deo. Alterum est modus satisfaciendi scilicet per humilationem & summissionem non solum humanitatis, sed etiam ipsius suppositi ut subsistentis in humana natura, & secundum hanc etiam rationem satisfecit, ut subditus Deo. Sed quia summissione & humiliatio diuino supposito in humana natura subsistenti conueniebat non secundum diuinam naturam, aut secundum personalem eius dignitatem, ita scilicet ut ex ijs inesse personæ Christi secundum se ratio & capacitas summissionis, sed illi personæ summissione congruebat secundum humanam tantum naturam, id est simpliciter ac absolute dicendum est, Christum ut Deo subditum illi satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisse, ex quo magis perspicue patet falsitas dictæ sequela.

Deinde ad probationem consequentia dico eius illationem non esse veram. Nam falsa est in ea iustitia commutatiæ, quæ versatur circa actiones iniuriarum satisfactione adæquandas; quia satisfactionis hæc fit per summissionem personæ satisfacientis ad eum, cui fit satisfactionis.

Tertiū. Si in humana Christi voluntate esset habita iustitia commutatiæ erga Deum; ergo habitus ille falso

Saltem in esse physico esset finitus, & limitatus: ergo satisfactio Christi ab hac virtute iustitiae elicita finita esset & limitata perfectionis, quatenus ab hac virtute procederet; ergo satisfactio Christi ut sic non esset ad æquitatem, neque esset sufficiens ad compensandum pro universis hominum peccatis; ergo non esset actio perfecta iustitiae; ergo neque esset actio iustitiae commutativa; ergo talis iustitiae commutativa virtus otiosæ & impertinenter ponitur in Christo; prima consequentia probatur; quia non esset maior illius habitus perfectio, quam gratia Christi habitualis: hæc autem nullam habebit physicam infinitatem. 2. 3. & 4. consequentiae sunt evidentes. 5. vero probatur; quia iustitia commutativa est perfecta & rigorosa iustitia. *Resp.* falsam esse tertiam consequent. Nam, eti Christi Domini satisfactio, quatenus ab habitu iustitiae ut principio quo, fuit elicita, finitam haberet perfectionem tam physicam quam moralam, quatenus tamen a diuino supposito procedebat in humana natura subsistente, tanquam ab agente principali, valorem habuit infinitum in genere moris. *Sed hanc* responsionem Alturicensis impugnat hoc argumento: Propria iustitiae commutativa ratio & perfectio non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum & obiectum pensanda est: ex obiecto non sortitur infinitatem simpliciter; ergo non est infinita in ratione virtutis commutativa iustitiae. Prima propositio probatur. Quia propria aliarum virtutum ratio consideratur per ordinem ad actum & obiectum, & non per habitudinem ad dignitatem subiecti, in quo sunt; & ideo dignitas infinita personalis Christi non sufficit constitui eis infinitas in suis essentialibus rationibus; ergo etiam propria iustitiae commutativa ratio & perfectio, non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum pensanda est. Secunda vero propositio probatur: Quia iustitia commutativa Christi non attingit obiectum quantum est attingibile. Ex quo deditus idem author, quod admissa etiam in Christo virtute iustitiae commutativa, non posset infinitum valorem tribuere satisfactioni. Et ideo (inquit) impertinenter poneretur in Christo, eo vel maximè quod Christus potuit satisfacere, ticut & actu satisfecit per operationes aliarum virtutum, scilicet humilitatis, obedientiae & religionis. *Resp.* falsam esse primam propositio loquendo de perfectione morali. Ad cuius probationem respondet, rationem essentialem & physicam omnium virtutum & etiam iustitiae considerari in ordine ad actum & obiectum, morale autem eorum valorem ex suppositi principaliiter operantis dignitate præcipue dependere ob causas superioris assignatas: valor enim moralis actus, non ex obiecto tantum rectæ rationi consono, sed etiam ex circumstantijs dependet eidem rationi comparatis, ex quibus una est suppositum operans, cuius dignitas in actu satisfactionis, seu compensationis offendit plurimi penditur; quoniam, ut ante diximus in actu satisfactionis ipsa persona summittitur & humiliatur. Ex quo patet iustitiam commutativam in Christo non esse impertinentem ad satisfaciendum, quamvis non ex ea tantum sed etiam ex supposito præcipue valor in actu per eam elicitem deriuatur. *Aluar.* in *resp.* ad 5. suum arg. ex alijs principijs diluit hoc arg.

CONTRA sextam Conclusionem sunt argu-

menta Scotti, Durandi & aliorum quæ referunt & soluunt Capreolus in allegata dis. 18. Caietanus, Medina, Suarez, Valentia, & Aluarez super hoc articulo, & Asturicensis in supra notata relectione, quæst. 5. artic. 2. dub. 3. pag. 360. & seq.

Contra eandem Conclus. argumentum Rada in *Rade obit.* allegata *Controu.* 13. artic. 3. *Primò*, Omne meritum apud Deum dicit ordinem ad voluntatem Dei acceptantem; ergo etiam omne opus apud Deum satisfactorium dicit eundem ordinem ad Dei voluntatem; ergo actiones Christi non fuerunt satisfactoriae de toto rigore iustitiae. Antecedens (inquit) patet ex dictis in artic. precedenti. Prima Consequentia probatur: Quia satisfactio supponit opus meritorium; ergo idem de satisfactione censendum est, quod de merito. Secunda vero consequentia: Quia rigor iustitiae liberalitatem creditoris, & acceptationem eius per quam satisfactioni valorem conferat, omnino excludit. *Resp.* falsum esse antecedens. *Hoc* ipso namque quod actus est bonus vel malus moraliter, & procedit a gratia, habet rationem meriti vel demeriti coram Deo: nec indiget vila superaddita ordinatione, ut scire Caiet. aduertit 29. 114. a. 3. Cuius sententia veritatem latè probat *Valsq. ibid. dis. 114. c. 18.*

Secundo satisfactio Christi fundatur in gratia obiecti. Dei, qui est creditor; ergo non est rigorosa. Consequentia patet ex dictis. Antecedens prob. Quia valor satisfactionis Christi ut procedens a supposito humanitatis, fundabatur in gratia vñonis, quam illi gratis & liberaliter contulit persona Verbi infinita. *Et confit.* Quia valor satisfactionis Christi prouenient ex diuino supposito, cui fiebat satisfactio, ergo necessariò fundatur in gratia creditoris.

Resp. falsum esse antecedens. Ad eius probationem dico, gratiam factam fuisse humanitati, quæ ex unione ad Verbum maximam acquisiuit perfectionem & dignitatem, non autem eius supposito, cui naturalis est dignitas simpliciter infinita. *Sed hanc* responsionem, duplum impugnat idem author. *Primò*: Quamvis supposito Verbi in humana persona subsistenti deberetur gratia vñonis, & alia dona ex rei congruentia, non tamen ex intrinseca rei natura nec ex aliquo actu meritorio, cui de condigno & iustitia correspoderet, ergo Christo ut satisfaciens aliqua gratia facta fuit. *Secondò* Christus ut satisfaciens non erat Deus sed homo: sed Christo ut homini facta est gratia, cum ei dona supernaturalia fuere concessa; ergo Christo ut satisfaciens, Deus cui satisfaciebat alicuius gratiosè contulit. *Resp.* primam replicam esse valde rudem & indignam Theologo vel mediocriter eruditu. *Sed omisca* censura dico primò: nec vñionem nec alia dona debita fuisse Verbo; quia nihil ei poterat ex vñione ad humanitatem, & donis in ea receptis utilitatis aut commoditatis vel perfectionis adiungi. *Secondò* dico, Verbum in humana natura subsistens virtute sibi propria modo superius explicato gratiam illam omnem habuisse, quæ ab eo simul cum Patre & Spiritu sancto collata fuit humanitati, ut hic aduertit Caiet. & alijs.

Tertiò sic arguit Christi satisfactio non fuit obiectus, facta ex bonis, quæ essent propria Christi ut satisfaciens, ita ut non essent propria Dei ut creditoris; ergo non fuit de toto rigore iustitiae. Antecedens probatur. Quia satisfactio Christi facta fuit per opera humanitatis, quæ & secundum suam substantiam & quo ad

Conf.

valorem, formaliter sumptum, erant quid crea-
tuum; ergo fuit facta ex proprijs bonis Dei. Pro-
batur illatio. Quia Deus omnium creaturarum
habet plenum ac perfectum dominium. Et confir-
matur. Quia & gratia & concursus specialis ad o-
pera naturalia, quibus ad ea exercenda Christus
ut satisfaciens indigebat, nec ut homo ex se ha-
bebat, procedebant a Deo creditore; ergo satis-
factio Christi per illa opera facta gratiae Dei ac
liberalitati innitebatur. Resp. falso esse antec.

Solut.

Ad eius probationem dico primò, Christi satis-
factionem factam fuisse per opera humanitatis &
voluntatis creatæ ut principijs quo, habentis super
ea speciale dominium libertatis, quomodo non
erant sub dominio Dei ut ante diximus. Secundò
dico, eadem opera fuisse elicita siue producta à
diuino supposito in humana natura subsistente
ut principio quod, ex cuius unione personali cū
humana natura veluti naturalis proprietatis efflu-
ebat gratia cum omnibus virtutibus & donis ad
ipsius humanae naturæ sic unitæ perfectionem
debitam pertinentibus. Tertiò dico, Christi satis-
factionem prout egrediebatur à diuina Christi
voluntate; & à persona Christi ut principio
quod, fuisse Christo propriam, ut supra decla-
rauimus in tertia parte *Contraquerisa*. Et per hæc satis-
ficiet etiam confirmationi. Sed instat Rada, Quia
Verbum ut subsistit in natura humana reduplicatiuè, non includit infinitatem personæ, licet
sit in se persona infinita: & si illam includit vel

Ad conf.
Replica.

præexigit, iam illud ab eo est ut creditore, & si
confert operibus dignitatem & valorem, semper
illam confert ratione suæ personalitatis & natu-
re diuinæ, ratione quorum est verè creditor; ergo.
Præterea. Verbum operibus humanitatis dat
valorem ut est infinitè dignitatis persona, sed ut sic
habet rationem creditoris, ergo satisfactio Christi
verè gratia creditoris innititur; ergo non fuit
ex toto rigore iustitiae. Resp. falso esse antec-
dens quo ad omnes partes, Implicat enim primò
Verbum ut subsistens in humana natura specificatiuè aut etiam reduplicatiuè non includere infinitatem; quia propriæ ratio subsistendi in huma-
na natura est infinitas persona in terminando,
cuius conditionis defecit non potest villa
creata persona in duabus subsistere naturis sub-
stantialibus. Secundò falso est infinitatem personæ
subsistens in humana natura ut sic, se re-
nere ex parte creditoris; ut enim supra diximus,
Verbum ut subsistens in humana natura satisfa-
cit sibi ipsi ut subsistens in diuina natura; igitur
Verbum creditoris solum rationem habet, quatenus in diuina natura subsistit, ut vnu Deus simul
cum Patre & Spiritu Sancto. Tertiò falso est,
Verbum ratione suæ personalitatis & naturæ
diuinæ simpliciter & præcisæ sumptæ, operibus
satisfactorijs valorem conferre; quamvis enim
valor operationum ex dignitate diuinae personæ,
tamquam ex ratione formalis dependeat, exigit
tamen ut conditionem, subsistentiam in huma-
na natura. Et ideo Verbum non absolutè, sed ut
subsistens in humana natura valorem contulit o-
peribus Christi satisfactorijs. Sed instat iterum Rada.

Replica. 1.

Si personæ dignitas est ratio valoris; ergo
persona satisfaciens erat Verbum secundum di-
gnitatem suæ persona secundum se sumptæ: Pro-
batur illatio exemplo ignis; qui licet ad agen-
dum requirat applicationem ad pauplum tanquam
conditionem, tamen ipse agit secundum se & secundum suam naturam, quæ est ratio per se ope-
randi. Deinde Si cum dicitur Persona Verbi ut
vniua humilitati, tribuebat valorem operibus hu-
manitatis, dictio illa, ut dicit conditionem re-

A quisitam ad satisfaciendum vel tribuendum il-
lum valorem; ergo Persona Verbi non tribue-
bat infinitum valorem operibus humanitatis:
Probatur sequela; Quia sic persona illa infinita
solum ad ea materialiter concurrebat, vel saltem
solum ut conditio: natura verò humana non so-
lum ut principium agendi, sed ut ratio ac totalis
causa valoris satisfactioni; quod est absurdum.
Resp. cum dicitur, Verbum ut subsistens in na-
soluta.
tura humana confert valorem operibus Christi
satisfactorijs, dictionem illam, ut dicere condi-
tionem annexam rationi formalis valoris; ita ut
ratio sit dignitas Verbi siue Verbum ex sua di-
gnitate, hac tamen addita conditione, ut sit in
humana natura subsistens. Itaque dictio illa Ver-
bum dicit rationem, specificatio autem illa, ut
subsistens dicit conditionem. Et per hæc soluitur
instantia, quo ad irramque partem. Ad primam e-
nī negatur illatio. Ad probationem dico, ex-
emplum nō esse simile; quoniam applicatio nul-
lum assert esse substantiale igni, sicut subsistere
in humana natura assert esse humanum, quod est
substantiale persona in ea subsistenti. Ad secundam
negatur consequentia; quia dictio illa ut non im-
portat conditionem, nī ut annexam & quasi ut
modificantem rationem formalem, quæ est per-
sona dignitas; & ideo persona diuina secundum
suam dignitatem non materialiter tantum, sed
etiam formaliter concurrit ad valorem satis-
factionis.

C Alia eiusdem Authoris argumenta valde fri-
uola & iam antea ab expositoribus D. Thomæ
soluta prætermittimus; quibus etiam ea, quæ su-
pra notauiimus, abunde satisfaciunt.

Contra eandem Concl. argumentatur Vsq. c. ob. prima
4. disp. 8. probans. Primò, opera Christi prout e-
rigitur, grediebantur à diuino supposito satisfaciens
esse sub dominio Dei creditoris. Quia opera
Christi tam in fieri, quam in facta esse suaptè
natura à Deo dependent, ita ut sine illius effica-
citate esse aut fieri nequeat: sed hac ratione Deus
dicitur in omnes res Mundi habere dominium,
nimurum iure Creationis & conseruationis; ergo.
Præterea. Valor operum pendebat ex ipsa
Deitate, sicut ex forma sanctificante; quoniam
operatio Christi denominatione solum extrin-
seca dicebatur infinitè digna & Deo grata. Resp.
ad primum opera Christi, prout egrediebantur
à diuino supposito, ut principio quod proximo
eis valorem largiente ad solius Incarnati Verbi
dominium pertinuisse, ut supra declarauimus,
quamvis eadem opera materialiter sumpta, &
prout à Deo ut prima & remota causa procede-
bant, & ab eo conseruabantur in esse, sub eius v-
niuersali dominio comprehendenderentur. Ad secundum negatur antec. formaliter loquendo;
Valor enim operum Christi non ex Deitate for-
maliter, quæ tribus est communis, sed ex perso-
nali Verbi Incarnati dignitate sumebatur: & per
hoc alia quædam eiusdem expositoris argumen-
ta diluuntur, quæ profert contra modum dicē-
di Suarezij superius approbatum. Secundò sic argu-
it. Satisfactio quæ exhibetur in materia iustitiae,
veram habet rationem restitutionis; ergo fit tri-
buendo aliquid commodi ei, cui satisfactio ex-
hibetur ad resarcendum damnum illatum; ergo
postulat ut ille, qui satisfacit faciat esse aliquid
sub dominio eius, cui satisfacit, quod ad ipsum
alijs non pertinebat, neque pertineret iure pro-
prio: at Christus nihil tale poterat Deo tribuere;
ergo Christi satisfactio apud Deum non fuit in
materia iustitiae propriæ, ac proinde neque ex
rigore huius iustitiae. Respondet ut falso esse can-
cedens.

cedens, ut pater ex differentia satisfactionis & restitutio-

Obiect. 3.

nus superius explicata.

Tertio probat, in Christi satisfactione non suffit terciam conditionem, nempe ut fiat ex non debitis alio titulo. Quia scilicet Christus nulla obligatione iuris naturalis teneretur ut subiret mortem, tamen Deus qui est auctor vite & mortis, multis titulis poterat mortis obligacionem Christo imponere; ergo licet non satisfecerit pro nobis ex ipsis, quae actu deberet Deo, quia re vera mortem illi non debebat alio titulo, tamen negari nequit satisfecisse ex ipsis, quae alio titulo Deus ab eo iuste exigere poterat: At conditione necessaria ad satisfactionem perfectam videtur esse, ut non solum fiat ex alias non debitis, sed etiam ex ipsis, quae alias exigunt non possunt a creditore. *Responso primò*, opera Christi, prout egrediebantur a diuino supposito modo superius explicata, nec Deo suffit debita, nec illis obligationem, siue debitum imponi potuisse; non enim operi libero imponitur obligatio, nisi quia eadem primò imponitur operanti: suppositum autem diuinum sic obligari non potest, quamvis alia ratione iam explicata debitum pro nobis satisfaciendi suscepit. *Secundò dico*, eandem Christi operationem sub multis rationibus formalibus consideratam, puta meriti, satisfactionis gratiarum actionis, obedientiae &c. multiplicem habuisse infinitatem ex eiusdem suppositi infinita dignitate deriuatam. Et ideo, quamvis multis alijs titulis, ut debita solueretur, adhuc in ratione satisfactionis ex infinito suo valore perfectè satisfaciebat. *Sed contra* responsorem hanc produci potest aliud argumentum Vasquezij, cap. 5. Nam si quis voulisset loco sacro rem aliquam pretiosam, & in cultum Dei eam dicaret, ex contractu vero aut delicto tantumdem etiam pretij & valoris eidem deberet, non posset sola illa re satisfacere pro debito, ex contractu aut delicto, sed ut solueret debitum voti & cōtractus aut delicti tātundem simul cum re illa soluere deberet; ergo etiā in proposito, &c. *Responso nullā esse consequētiā*. Quia vna Christi Domini operatio, quae infinitatem habet ex diuino supposito, multas formalis ratione distinctas continent operationes moraliter infinitas: & ideo potest pro multis debitibus Deo soluendis vna sufficere: non est autem eadem ratio de re vel actione finita. Ex codem modo satisfit alijs exemplis ibidem allatis.

Alia vero eiusdem expositoris argumenta contra Suarezium afferentem, religionem qua Christus colebat Deum, esse veram & propriam iustitiam erga Deum, bene concludunt.

Obiect. 4.

Quartò. Probat diff. 9. c. 1. tres illas conditiones non sufficere, ut satisfactio sit de toto rigore iustitiae, nisi addatur quarta, scilicet obligatio creditoris ad acceptandum satisfactionem. Sic igitur arguit. Hoc ipsis quod offertur aequalis solutio soluit debitum, neque in potestate creditoris manet illam refutare, retento debito; ergo non potest esse satisfactio condigna & perfecta in materia iustitiae pro soluendo debito, si creditor liber sit ad acceptandam illam, retento adhuc debito ipso contra debitorem. Antecedens pater in debitis pecuniariis, in quibus si creditor nolit solutionem aequalem, quam ipse recte nouit aequalem, hoc ipso debitor amplius non tenetur. Quod etiam manifestius elucet in debitis honoris & famae; Nam si quis laetit honorem aut famam alterius, & eam exhibeat satisfactionem, que ex natura rei aequalis sit ad resarcendum damnum, velit nolit

A creditor, soluit omnino debitum & nulla amplius manet inaequalitas, & iniustitia reducenda ad iustitiam & aequalitatem. *Responso* antecedens verum esse de oblatione iustae solutionis facta creditori legibus humanis & deuinis subdit & obligato: at vero Deus supremus est omnium Dominus, & nulla prorsus lege sed sue tantum tenetur rectitudine voluntatis; & ideo quacumque oblatam pro satisfactione offensae recompensationem potest, absque iniustitia refutare, retento debito contra debitorem. Quare non est omnino contemnenda distinctione illa, quam diff. 9. c. 2. sine solido fundamento rejecit Vasq. nimis duplē esse satisfactionem perfectam, alteram in potentia proxima; hęc autem est omnis operatio valorem habens aequalē offensae, quae tamen neque ex natura rei neque ex conuentione aut consensu creditoris fortita est, ut aequalitatem actu constituat, pacto autem siue consensu creditoris accedit, plenē satisfacret. *Alteram esse dicunt satisfactionem perfectam in actu*, quae est omnis operatio qua re ipsa & de facto perfecte tollitur inaequalitas, & satisfit offensae. Primum tamen huius distinctionis membrum soli crediderim satisfactioni Christi secundum vnam eius considerationem posse congruere; alterum vero eidem conuenit absolutē, sed tamen pluribus etiam humanis satisfactionibus est commune. Si namque Christi Domini satisfactionem consideremus, praevisa omni Dei ordinatione & promissione siue pacto, cum esset infiniti valoris, & longe superexcederet offensae quantitatem, perfecta dici potest in potentia proxima, siue quasi in actu primo, quae tamen actum non exercet perfecta satisfactionis; quia deest ex parte Dei creditoris conditione necessaria, videlicet ordinatio siue promissio vel pactum, quibus accendentibus iam erit in actu secundo perfecta satisfactio; non quia promissio vel pactum operationi valorem adiungat (erat enim, ut diximus, infinitus) sed quia satisfactio illa, quantumvis aequalens, Deum respicit creditorem, qui supremus est omnium Dominus, & nulla lege tenetur; & ideo satisfactionem etiam aequalē offensae potest absque laetione iustitiae & rectitudinis non acceptare. Itaque Christi satisfactio ex parte sui, & ex parte Christi satisfacientis tantam habuit iustitiae perfectionem, ut sui valoris infinitate & aequalitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio: sed quia capax obligationis ab extrinseco non est diuina voluntas ob dictam causam, ideo post oblatam aequalē offensae satisfactionem libera manet, potens eam repellere vel admittere. Si vero eandem Christi satisfactionem consideremus, supposito diuina sapientiae & voluntatis decreto de Mysterio Incarnationis pro redemptione peccatorum, aut etiam addita diuina promissione vel pacto, iam satisfactio Deo per Christum oblatam perfectionem suam habet in actu secundo, quem actum constitudo aequalitatem exercet. Et ex his dilui possunt argumenta multa Vasquezij tam hic, quam in 12. diff. 223. cap. 5. quae contra dicta Suarez. militant nimis latas, non autem contra ea, quae diximus ita restrictas.

Contra septimam conclusionem produci potest *Valentia*, argumentum Valentiae, diff. 1. punto 5. in sua q. 5. vbi sic arguit. Compensationem pro remittenda iniuria oblatam, tunc aliquis etiam absoluto acceptare secundum iustitiam tenetur, cum eiusmodi sunt vede quaque circumstantiae, ut alienum prorsus à recta ratione apparet.

reat compensationem talem respuere, & absti-
nere ab illo exercitio, iustitia, quo pro com-
pensatione remittatur iniuria: sed in proposi-
to huiusmodi prorsus circumstantia vndequaq;
fuerunt; ergo debuit Deus etiam absolutè accep-
tare ex iustitia compensationem à Christo ob-
latam. Maior probatur. Quoniam hic est vnicus
& certissimus modus cognoscendi in quacunq;
materia virtutem, si videlicet fecus facere recta-
rationis iudicio sit deformis. Minor sic ostendit-
ur: si vel ad ipsam compensationem oblatam,
vel ad illum qui compensationem obtulit, vel
ad illos pro quibus oblatam fuit, respiciamus, pla-
nè videtur futurum quoddam deformis &
abhorrens à Dei natura atque bonitate, vt Deus
compensationem Christi non acceptaret; ergo.
Probantur singula. Nam compensatio non tan-
tum fuit æqualis sed etiam abundans: persona
offerens fuit Deus & homo: conditio hominum
pro quibus est oblatam fuit calamitosissima: De-
nique Deus cui compensatio oblatam est, is etiam
erat, qui vt finem sibi in hominum creatione
propositum ad effectum perduceret, nihil pote-
rat conuenientius facere, quam si oblatam com-
pensationem acceptaret. *Reff.* falsam esse mino-
rem absolutè loquendo; quamvis enim, vt ait
Augustinus in textu relatus, nullus sananda mis-
eria nostræ modus fuerit conuenientior, quam
vt per Incarnati Verbi satisfactionem diuinæ
maiestatis adæquaretur offensa, & iustitia simul
ac misericordia satisficeret, non defuere tamen
Deo sapientissimo plures aij modo possibles
& conuenientes, quibus genus repararetur hu-
manum: non tenetur autem Deus semper elige-
re, quod optimum est; alioquin Deus non pos-
set rebus à se factis creare meliores; quod est er-
roneum. Itaque si Deus, reiecta Christi satis-
factione, modo aliquo alio sibi placito genus hu-
manum peccato collapsum repararet, non esset
hoc à recta ratione discordans, sed infinitæ suæ
sapientia, prouidentia ac bonitatem maximè con-
fonsans; non enim necesse aut possibile est,
nos angustæ nostræ mentis intelligentia di-
uina sapientia ac prouidentia secreta pene-
trare.

Obiectio af
quez contra
9. concil.

Sol.

CONTRA NONAM concl. præter argumen-
ta Vasq. super hoc a. *disp. 9.* quorum solutio patet
ex dictis, produci potest aliud eius argumentum
ex prima par. *disp. 86. c. 6.* Vbi sic arguit. Quan-
tumvis Deus promittat nobis gloriam suam, nos
semper manemus sub illius potestate, sicut ser-
vus sub potestate Domini, qui nihil habet quod
Domini non sit, idè si Dominus non feret
promissum seruo, aget quidem contra fidelita-
tem non tamen contra iustitiam; ergo si Deus
gloriam & aliquod aliud promissum homini de-
negaret, infidelis quidem esset sed non iniustus;
ergo ex sola promissione nulla inter ipsum &
nos oritur obligatio iustitiae ad implendum pro-
missum. *Reff.* promissionem acceptandæ com-
pensationis per se primò factam fuisse Christo,
tanquam capiti totius humani generis; persona
vero Christi non erat serua sed libera & æqualis
Deo, cui satisfactionem obtulit ex proprijs, vt
sepè diximus: quare falsa est argumenti conse-
quentia; non enim puris tantum hominibus, nec
ipsis primò, sed Christo tanquam capiti & per
eum cæteris, vt eius membris facta est promis-
sio, non quidem simplex sed onerosa; ac proinde,
non ex sola fidelitate, sed etiam ex obligatio-
ne iustitiae, seclusis imperfectionibus, teneba-
tur Deus implere promissum; Nam & si Pa-
tribus veteris testamenti sepè Deus promis-

Arit Saluatorem, non est tamē ea promissio ab ea,
qua Verbo iani incarnato facta est, omnino di-
stinguenda, sed tanquam vna in lege naturæ in-
choata, & sub lege scripta continuata, & tandem
sub lege gratia completa recipienda, ita vt pro-
missio facta Christo satisfactori in primo con-
ceptionis eius instanti sit præcedentium omniū
promissionum complementum, ac veluti sigil-
lum manu regis impressum tot promissionibus
veluti vni perfectè stabilis, ac perpetuæ robur
firmitatis adiungens.

Contra eandem conclusionem sunt argumē-
ta, quæ referunt & foliunt Medi. Suar. Valen.
& Aluar. *super hoc artic.*

B

TERTIA CONTROVERSSIA.

*An Christi Humanitas in satisfactione pro peccatis
fuerit principium quod, vel tantum quo?*

VAsq. *disp. 8. c. 2.* sequens And. à Vega lib. 7.
super *Cone. Trid. c. 9.* docet, humanæ Christi
naturæ, vt Deitate sanctificate tribuendam
esse satisfactionem nostram, tanquam proximo
satisfaciens; supposito autem diuino remotè
per communicationem ideomatum, quatenus
opera humanitatis tribuuntur supposito diuino
sustentant illam: neque solum satisfactionem
tribuendam esse naturæ humanæ, vt principio quo, sed etiam vt principio quod. *Quam Refutans
opinionem vt falsam, & communi sententia SS.
& Theologorum aduersam confutant Suar. *disp.
4. s. 5.* Asturic. in *sepè allegata q. 5. dubio 3. pag.
379.* & Aluar. *disp. 5.* optimis argumentis. Mihi
vero nedium falsa, sed etiam erronea, & heretica
proxima videtur hæc opinio. Nam præter com-
munem Sanctorum & Scholasticorum sententiam
illi contrariam, diuinarum etiam scripturarum
oracula manifestè testantur, Verbo diuino In-
carnato, non autem eius humanitati, vt principio
quo quod, satisfactionem nostram secundum lo-
cationis proprietatem esse tribuendam.*

DEVANTEM, quod diximus, facilius ostendamus, quatuor à Theologis communiter cœcfa, & in doctrina Sanctissimi nostri D. notissima
fundamenta præmittemus; ex his enim verborum
diuinæ scripture, Sanctorum Patrum, & Con-
ciliariorum evidenter sensus & veritas elucescat,
& vis argumentorum, quæ pro eadem veritate
conferenda proferemus, erit apertior.

Notandum est igitur primo ex D. Th. *inf. 2. q. 16.*
a. 1. Nomen omne significans naturam commu-
nem in concreto posse supponere pro quolibet
contentorum sub natura communi; sicut hoc
nomen homo potest supponere pro quolibet
homine singulari, & eadem ratione hoc nomen
Deus ex ipso modo suæ significationis potest
supponere pro persona filij Dei: cum ergo de principio
quolibet supposito alicuius naturæ possit verè &
propriè predicari nomen significans illa naturam
in concreto, sicut de Petro & Paulo propriè &
verè prædicatur homo: & cū persona filij Dei,
pro qua supponit hoc nomen Deus, sit supposi-
tū naturæ humanæ, consequens est posse verè &
propriè hoc nomen homo prædicari de hoc no-
mine Deus, quatenus supponit pro persona filij
Dei. Et in art. 2. sic loquitur. *Supposita veritate v-
triusq; naturæ diuinae scilicet & humanae, & vnuione in
personis, & hypostasi, hac est vera & propria: Homo est
Deus, sicut & ista: Deus est Homo.* Hoc enim nomen ho-
mo potest supponere pro qualibet hypostasi humanae na-
ture, & ita potest supponere pro persona filij Dei, quæ
dicimus